

KOERS TOKYO

HAASJE OVER NAAR JAPAN
DOOD PER CODE
NIPPON TREKT TERUG
MARINE IN DE MIST
GREEP NAAR DE SOLOMONZEE
FLATTOPS TEGEN ATOLLEN
MET SPRONGEN NAAR DE VOGELKOP

40

Nadat de Amerikanen erin geslaagd waren het 'front' in de Stille Oceaan te consolideren op een lijn die ruwweg liep van de Aleoeten in het uiterste noorden tot Australië in het zuiden, had men langzamerhand het initiatief voor verdere activiteiten in handen gekregen. Men diende zich nu te bezinnen op de tactiek die men zou moeten volgen om de vijand terug te dringen.

Al snel realiseerde men zich dat er geen sprake van kon zijn alle eilanden die in Japanse handen waren, stuk voor stuk te gaan heroveren. Dat zou veel te tijdrovend zijn en bovendien onaanvaardbaar veel mensenlevens en materiaal kosten. Men besloot daarom tot een soort 'haasje-over'-tactiek: het veroveren, steeds verder in de richting van Japan, van een betrekkelijk gering aantal steunpunten, zorgvuldig uitgekozen en juist voldoende om een verdere opmars mogelijk te maken, onder voorbijgaan van de meeste — en vooral de sterkste — Japanse bases. Die laatste zouden hierdoor geïsoleerd worden en voor het verdere verloop van de strijd hun belang verliezen. De activiteiten van de luchtmacht en de marine zouden bij deze strategie van doorslaggevende betekenis zijn.

Globaal leidden twee routes naar Japan: één langs de zuidwestelijke rand van de Stille Oceaan, beginnend bij de Solomon Eilanden, via de Bismarck Archipel en Nieuw-Guinea naar de Filippijnen; en één noordelijk daarvan, van de Gilbert en de Marshall Eilanden via de Carolinen naar de Marianen. Langs beide wegen zou, vanaf de zomer van 1943, Japan worden benaderd. Een niet te onderschatten voordeel voor het welslagen van deze strategie was het succesvolle verloop van een aanval op het vliegtuig van admiraal Yamamoto, bevelhebber van de Keizerlijke Gecombineerde Vloot en verreweg de knapste strateeg van de Japanse marine, in april van dat jaar.

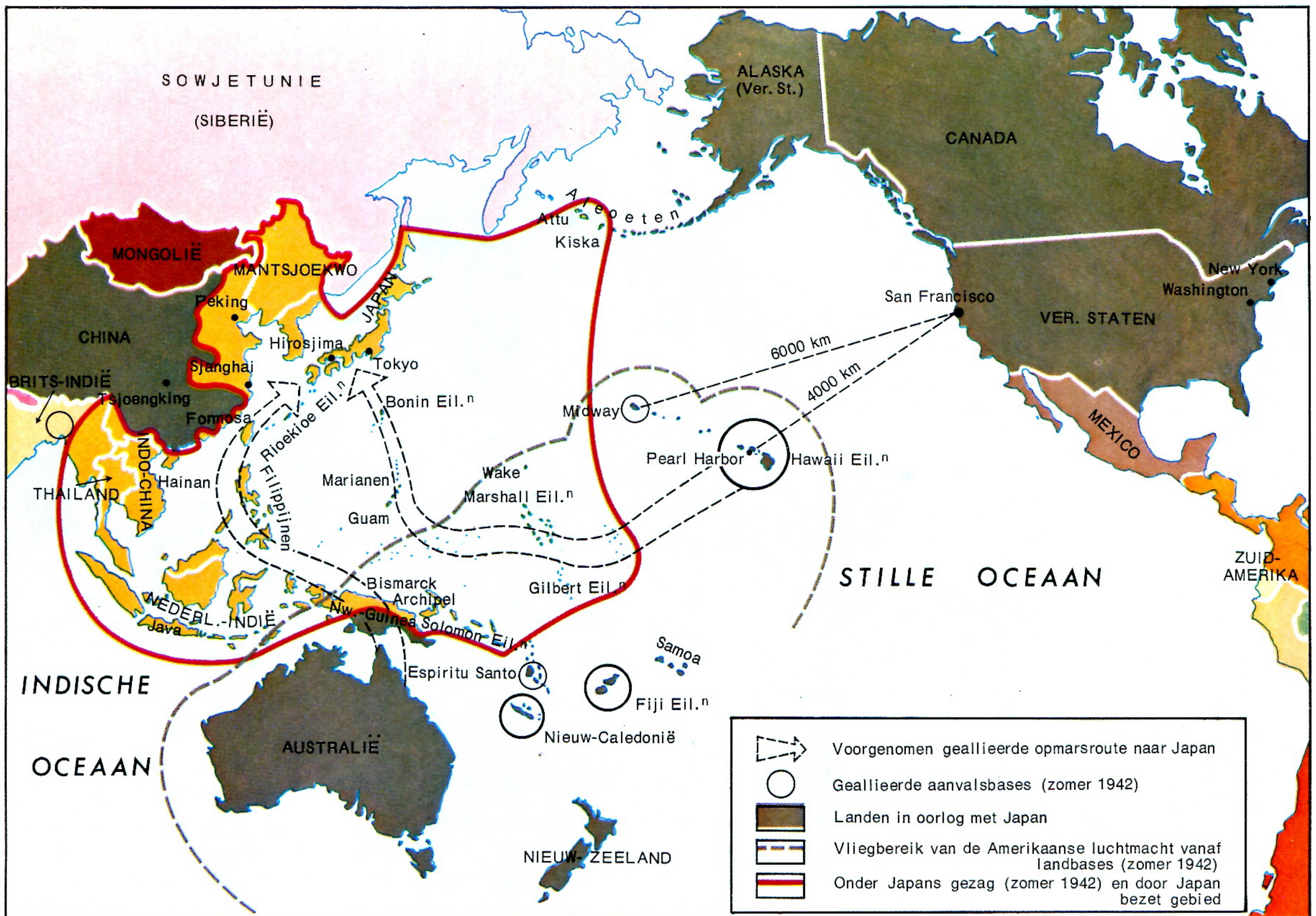
Juni 1943 barstte het Amerikaanse offensief los. Rabaul, na de verovering van Guadalcanal de belangrijkste Japanse basis in het zuidwesten van het gevechtsgebied, werd na maandenlange strijd uitgeschakeld; bases op de Gilbert en de Marshall Eilanden werden bezet, soms na hardnekkige gevechten waarbij zware verliezen werden geleden (Tarawa!); de voornaamste Japanse basis in de Carolinen (Truk) werd uitgeschakeld; belangrijke delen van de noordkust van Nieuw-Guinea kwamen onder controle; in juni 1944 viel ook Biak in geallieerde handen.

Na een jaar van zware strijd waren in het zuiden de uitvalsbases voor de verdere opmars naar de Filippijnen bereikt; in het centrum zou de volgende stap de Marianen worden.

A.H.P.

HAASJE-OVER NAAR JAPAN

DRS. R. DE BRUIN

Na de aanval op Pearl Harbor en de snelle opmars van de Japanse strijdkrachten in Zuidoost-Azië stonden de Amerikaanse oorlogsleiders voor de opgave de zware verliezen aan oorlogsschepen zo snel mogelijk aan te vullen en Japan een verder opdringen in de Pacific te beletten. Direct na zijn benoeming tot opperbevelhebber van de Amerikaanse vloot, op 30 december 1941, zond admiraal King een boodschap aan admiraal Nimitz op Hawaii. Hierin droeg hij hem op de lijn Hawaii-Midway en de verbindingen met Australië en Nieuw-Zeeland met alle middelen veilig te stellen. Meer was niet mogelijk: Nimitz had nog slechts drie vliegveldschepen tot zijn beschikking. Snelle aanvulling

van het materiaal was dus geboden; pas als de Japanse opmars tot staan was gebracht, zou de eigenlijke en beslissende krachtmeting kunnen beginnen.

Het front strekte zich uit van de Aleoeten in het hoge noorden tot Australië, diep in het zuiden: een ontzaglijk grote watermassa met hier en daar kleine eilandengroepen waarvan de militaire bases al in Japanse handen waren gevallen. Dit overweldigende succes van de Japanse strijdkrachten én het geringe aantal, vooral Amerikaanse, vliegveldschepen bepaalden in eerste instantie de ontwikkelingen in de Amerikaanse strategie. De Stille Oceaan moest beheerst worden door marinevliegtuigen. Deze moesten hun bases zo

dicht mogelijk bij het front hebben en aangezien er geen landbases waren, moesten vliegveldschepen dienst doen als zodanig. Dit was zelfs een voordeel, omdat ze verplaatsbaar waren; ze konden met het bewegende front mee opvaren. Verovering van de talloze eilandengroepen in de Pacific was niet direct noodzakelijk. Wel waren er slagschepen, kruisers en torpedobootjagers nodig om de snelvarende *flattops* te beschermen. Ook onder water moest de vijand worden aangevallen. Amerikaanse onderzeeboten kregen tot taak de Japanse verbindingslijnen te penetreren en zo mogelijk af te snijden. Ze kweten zich uitstekend van die opdracht en drongen tot vlak voor de Japanse kust door.

Op 4 maart 1943, na de tweedaagse zee- en luchtslag bij de Bismarck Archipel, kon de Japanse poging om versterkingen aan te voeren voor de posities op de noordkust van Australisch-Nieuw-Guinea als mislukt worden beschouwd. De Amerikanen konden zich nu gaan bezinnen op de verdere gang van zaken.

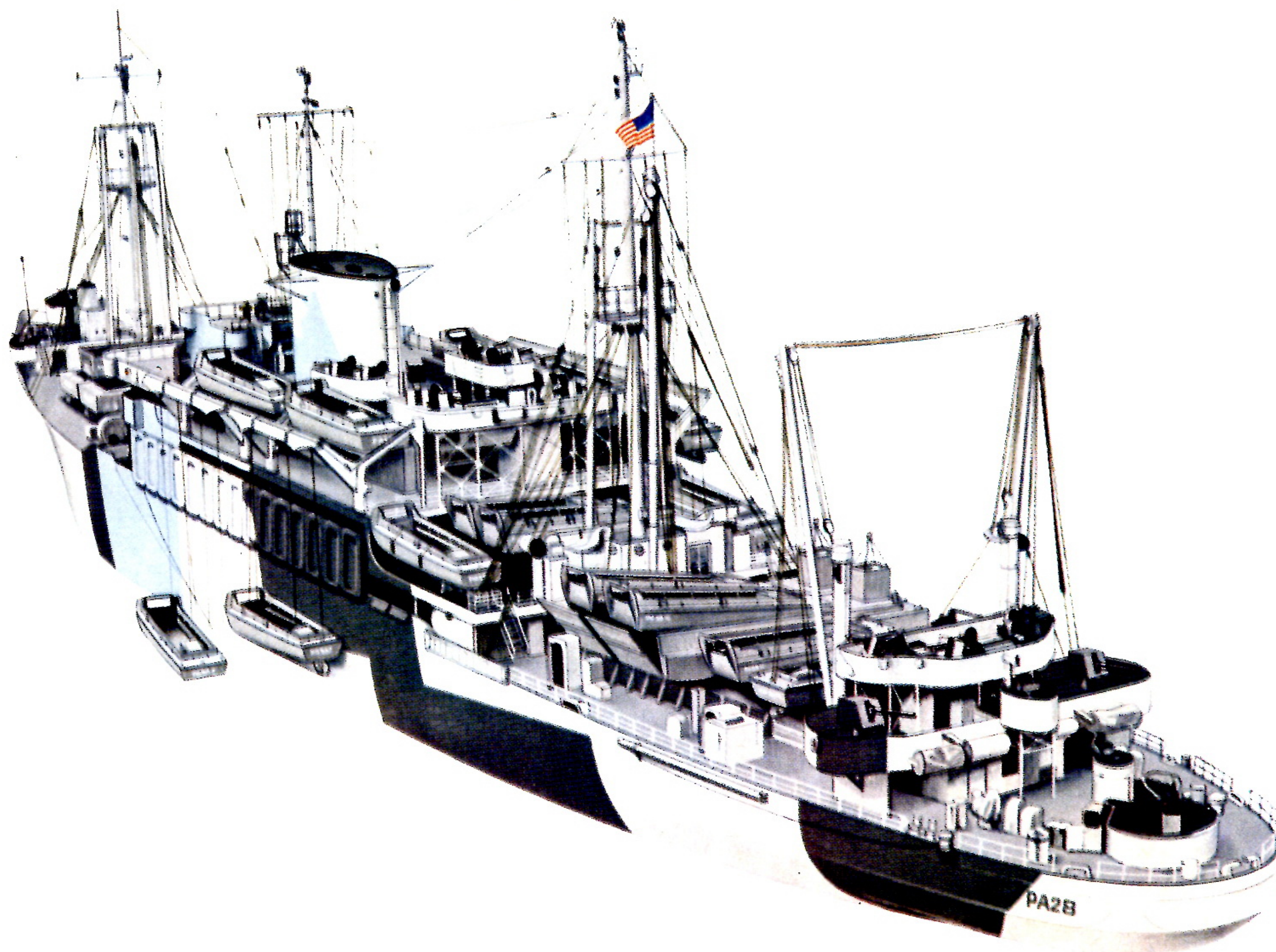
Vanuit het zuidwestelijke gedeelte van de Stille Oceaan leidden twee routes naar Japan: een over Nieuw Guinea naar het noordwesten, via de Filippijnen, Formosa en

Het strategische aanvalsplan van de Amerikanen in de Pacific en de situatie in dit gebied in de zomer van 1942.

de Rioekioe Eilanden en een tweede van de Gilbert en Marshall Eilanden over de Marianen en de Bonin Eilanden. Men hoefde daar geen grote landstreken te veroveren, zoals bij een aanval via het Aziatische vasteland. De hardnekkige tegenstand op de Solomon Eilanden, waar de Japanners zich hadden ingegraven, deed de Amerikaanse marineleiding ook afzien van het systeem van het zogenaamde *island-hopping*: het veroveren van het ene eiland na het andere. Deze methode zou te veel manschappen, materieel en tijd kosten. Omdat bovendien gebleken was dat de Japanners niet bij machte waren vanuit hun zwaar versterkte posities de Amerikaanse zeeverbindingen te verbreken, kon King

schande. Op de meeste eilandjes lieten de Japanners de tegenstander dan ook rustig landen en zetten pas daarna een tegenaanval in, die vaak werd voorafgegaan door een geconcentreerd mitrailleurvuur. Sorteerde dit niet voldoende effect, dan stormde het gehele garnizoen als één man op de vijand af en stortte zich, meestal onder luid geschreeuw, in de dood. Dat de geallieerde troepen door deze gevechtsmethode zware verliezen moesten lijden, behoeft geen betoog. Bij dergelijke gelegenheden kon men zich al een voorstelling maken van de risico's van een geallieerde landing in Japan zelf.

Maar zo ver was het nog lang niet. Eerst moest men zorgen voor voldoende materieel.

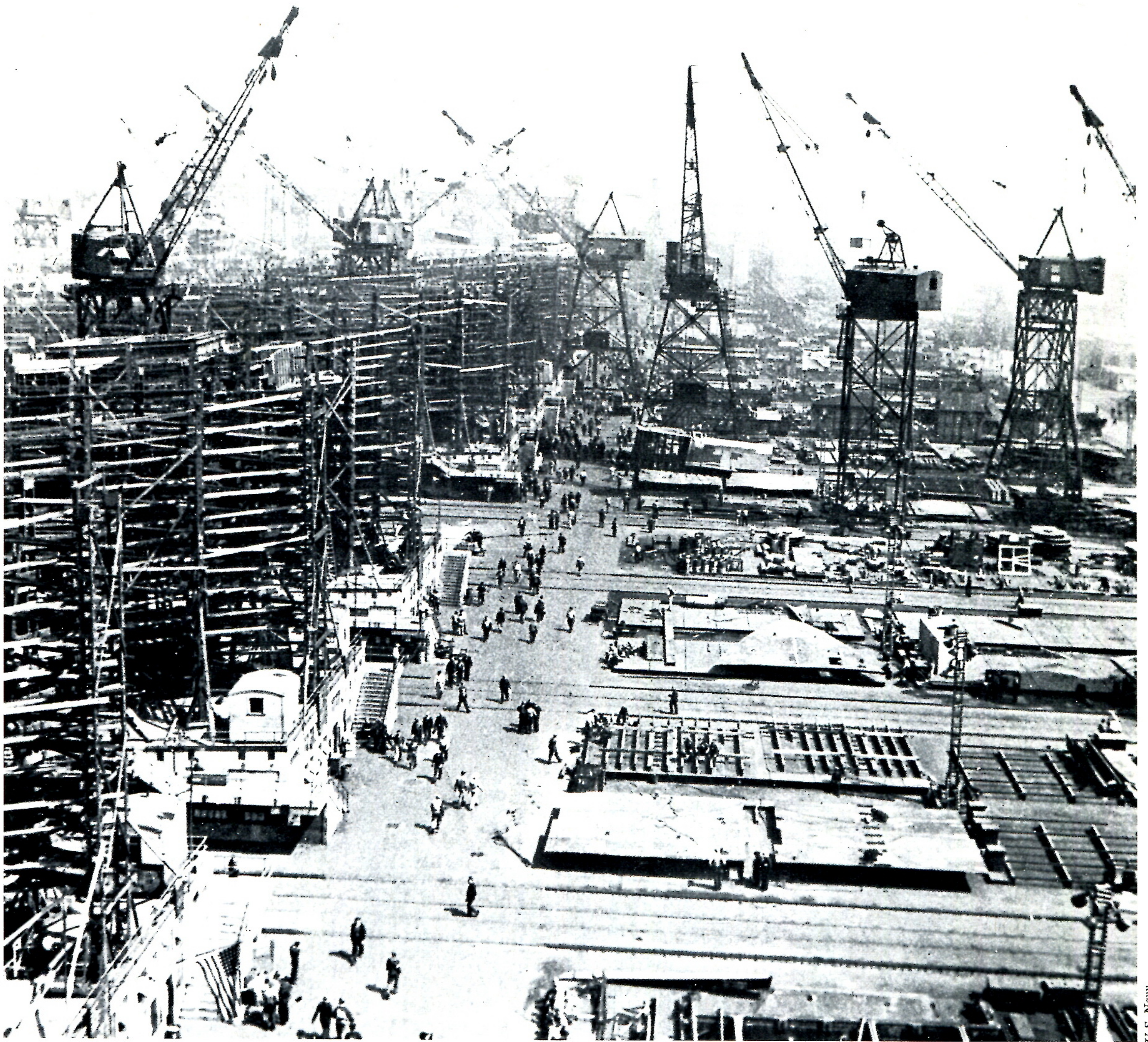

De strijd tegen Japan in de Stille Oceaan, die het ondanks de Amerikaanse tactiek van de 'leap-frog' dikwijls nodig maakte ingewikkelde landingsoperaties uit te voeren, leidde tot de constructie van een groot aantal typen vaartuigen die dit soort operaties mogelijk maakten. Een ervan was dit aanvalstransportschip (APA), meestal een verbouwd passagiers- of vrachtschip dat gebruikt werd voor amfibische operaties over grote afstanden. Behalve 1400 man aan troepen kon het twee LCM (3) 's (landing craft mechanised) meevoeren en 25 tot 30 LCVP's (landing craft vehicle-personnel). Later gebruikte men dit soort schepen ook in West-Europa.

medio 1943 overstappen op een ander facet van zijn nieuwe strategie: het overheersen van zwakke punten in de Japanse linies van eilandvestingen en het voorbijgaan van bases die te sterk werden geacht. Deze laatste zouden bij deze methode trouwens geïsoleerd worden. Deze tactiek werd *leap-frogging* genoemd (ruwweg te vertalen met 'haasje-over') of ook wel, met een honkbalterm, 'hitting 'em where they ain't'.

Daartegen overstond de verdedigingstactiek van de Japanners, uitgaande van de mentaliteit van de Japanse soldaat, die zich letterlijk doodvocht als hij met de rug tegen de muur stond. Krijgsgevangen te worden gemaakt was voor hem immers een onuitwisbare

Dat zou in de eerste plaats moeten bestaan uit een groot aantal vliegekampschepen, de *flat-tops*, die de marinevliegtuigen zo dicht mogelijk bij de vijand konden brengen (een andere naam voor deze schepen was *carriers* = brenners). De Amerikaanse marine streed in de Pacific verder niet alleen op, maar ook en vooral boven zee. Toen het Duitse *U-Boot*-gevaar op de Atlantische Oceaan verminderde, werden de Amerikaanse vliegtuigen uit dat gebied naar de Stille Oceaan gedirigeerd om de Japanners te lijf te gaan. Ook onder de zeespiegel waren de Amerikanen bijzonder actief: ruim de helft van het tonnage aan gezonken Japanse schepen (10.583.755 ton in de gehele oorlog) komt

U.S. Navy

voor rekening van Amerikaanse onderzeeboten. De Japanse zeeverbindingen werden dus wel op doelmatige wijze verstoord. Bovendien werkten de Verenigde Staten nog aan een enorme uitbreiding van hun koopvaardijvloot en hun marine. De verliezen aan scheepsruimte, vooral veroorzaakt door de Duitse onderzeeboten, werden ruimschoots goedgemaakt door de nieuwbouw. Naast de reeds genoemde *carriers* werden voor de Amerikaanse marine talrijke typen landingsvaartuigen gebouwd die varieerden van kleine sloepen voor enkele manschappen tot grote schepen voor het vervoer van tanks en zware artillerie. Deze gespecialiseerde vaartuigen zouden de latere amfibische landingen

enorm vergemakkelijken. Voor zulke landingen werden de mariniers getraind in gebieden waar gesimuleerde acties de werkelijkheid zo dicht mogelijk benaderden. Maar ook conventionele slagschepen, kruisers en torpedobootjagers werden in grote aantallen gebouwd; voor een deel om de verliezen aan te vullen, voor een belangrijker deel echter om de vloot te versterken. Het is begrijpelijk dat de grote behoefte aan oorlogsmaterieel de Amerikaanse economie prikkelde tot enorme expansie. Door de voortdurend stijgende vraag naar oorlogstuig breidde de werkgelegenheid zich in snel tempo uit. De benodigde arbeidskracht stond ter beschikking in de vorm van het

Boven: na 'Pearl Harbor' werd de Amerikaanse oorlogsproductie zeer sterk uitgebreid, met name de scheepsbouw.

Rechtsboven: het transportprobleem werd in 1944 onder andere opgelost door de komst van deze vliegboot, de Martin 'Mars'.

Rechtsmidden: een van de nieuwe jagers die de Amerikanen tegen Japan in de strijd brachten, was de Hellcat F6F. Hij overtrof de Japanse Zero in snelheid en vuurkracht.

Rechts: per dag verlieten duizenden zware bommen de Amerikaanse munitiefabrieken om overgebracht te worden naar de Pacific.

BUNKERHOSPITAAL

Luitenant-ter-zee Herman Brukardt was met een paar van zijn mannen aan het werk in de betrekkelijke duisternis van een 'bunkerhospitaal'. De omgeving was tevoren door de mariniers gezuiverd van vijandelijke elementen en Brukardt had in de bunker een primitieve operatiekamer ingericht. Brukardt was een lange, magere man met een zwarte baard en hij leek onvermoeibaar. De hele dag was hij bezig geweest de gewonden op te lappen. Nu, gedurende de nacht, in het licht van de zaklantaarns die twee van zijn mannen, Robert Costello en James Whitehead, bijhielden, werkte hij door. Er klonk een gewerschot. Brukardt keek op. Een gewonde marinier wees grimmig naar een hoek van de bunker. Daar lag een Japanner, ineengekrompen, dood. Hij was ongemerkt naar binnen geslopen, terwijl iedereen geheel in beslag genomen was door de operatie. Brukardt boog zich weer over de operatietafel. Er klonk opnieuw een schot. Dit keer keek Brukardt niet eens op.

Kogels uit een machinegeweer ketsten tegen de wanden van de bunker. Er klonken ook gewerschoten: de 'lopende patiënten' buiten waren bezig een paar infiltranten de volle laag te geven.

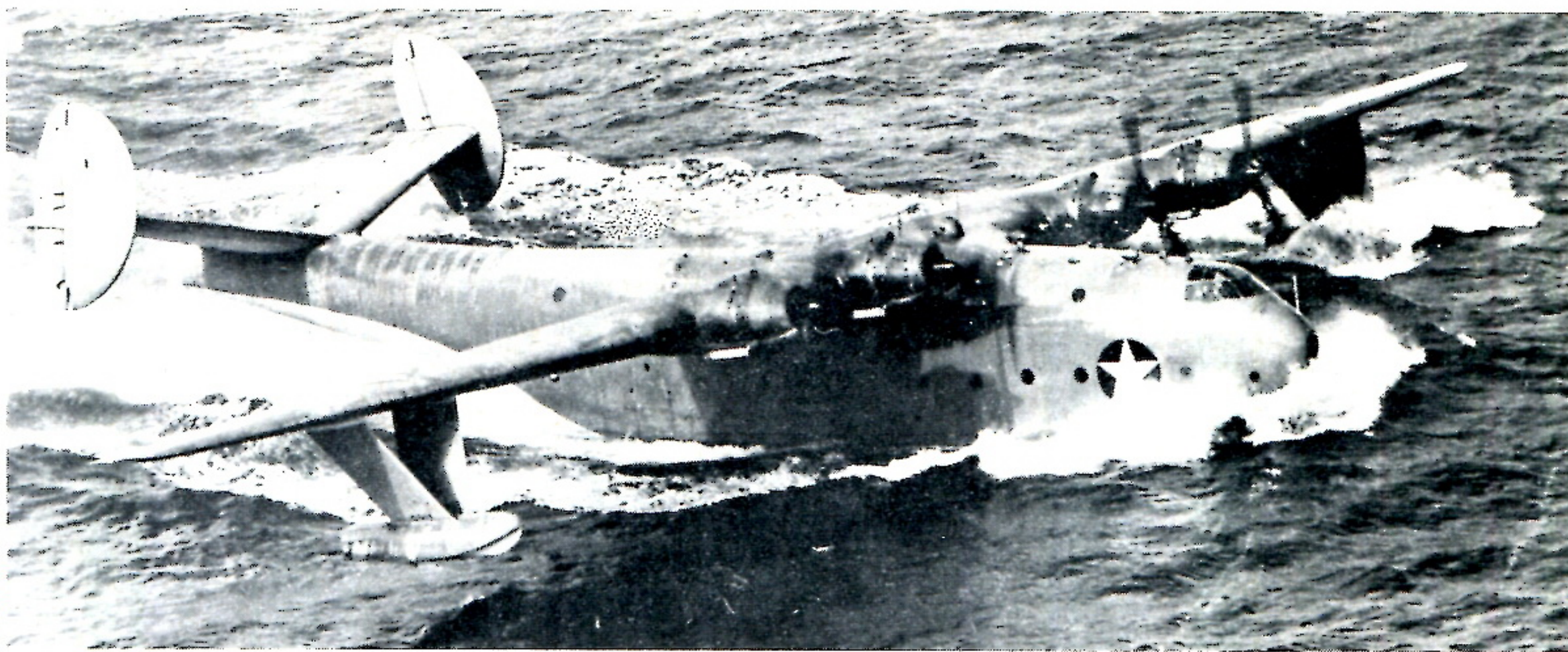
'De volgende', zei Brukardt zachtjes. Een van de mannen leunde buiten de deur en riep: 'De volgende!' Een gewonde marinier strompelde zo snel hij kon over de maanverlichte open plek naar de bunker, terwijl de Japanse geweren hun korte, felle stoten lieten horen.

'We hebben geen verdoving meer', fluisterde een van de mannen. Brukardt haalde z'n schouders op. Hij moest snijden en bij anderen wonden dichtnaaien, het waren nu eenmaal dingen die moesten gebeuren, met of zonder pijn.

Hij werkte door. Soms werd er gekreund, soms klonk er een onbeheerst gesnik, maar de meeste tijd was het stil, terwijl de lichtbundels van de zaklantaarns over zijn handen speelden en de kogels van de machinegeweren met een zekere, telkens onderbroken regelmaat tegen de buitenmuren sloegen.

Van de honderd man die naar de bunker waren gebracht, stierven er maar vier.

(Uit: 'Strong men armed', door Robert Leckie—Ballantine Books, New York 1962)

Keystone

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

leger van werklozen, waarvoor thans ruimschoots emplooi werd gevonden. Grotere problemen leverde de grondstoffenvoorziening op. Weliswaar waren de Verenigde Staten wat dit betreft voor een belangrijk deel zelfverzorgend, dank zij de aanwezigheid van grote natuurlijke hulpbronnen, maar de ontginning en exploitatie hiervan liet zich minder gemakkelijk uitbreiden dan de industriële verwerking en voortbrenging. Het probleem van de grondstoffenvoorziening werd opgelost door de produktie van synthetische halffabrikaten krachtig uit te breiden. Plastics en kunstrubber vervingen de natuurlijke rubber; nylon kwam in de plaats van zijde en andere textielvezels. De

veelal nieuwe, synthetisch vervaardigde producten namen overigens niet alleen de plaats in van de natuurlijke grondstoffen. Hun eigenschappen waren immers vaak van dien aard, dat ze tevens gebruikt konden worden voor eveneens geheel nieuwe toepassingsmogelijkheden. Aldus kwamen in het bijzonder de chemische en petrochemische, maar ook de elektrotechnische en elektronische industrie tot grote bloei. Het Amerikaanse overwicht in de wereldvoortbrenging van industrieproducten, reeds aanwezig sinds het begin van de twintigste eeuw, werd door deze gang van zaken nog versterkt. Zich bewust van hun verantwoordelijkheid bij de uitvoering van het krijgsplan, hadden

de Verenigde Staten zich vooral toegelegd op een ontzaglijke uitbreiding van hun zee- en luchtmacht. Wat betreft de manschappen kwam er bijvoorbeeld een aanvulling van een half miljoen man op 8 december 1941 en van drie miljoen man medio 1944. Van 1940 tot 1943 werden 230 oorlogsschepen gebouwd en het aantal marinevliegtuigen steeg aanvankelijk tot 18.269 en later, in 1944, tot 37.000. Het is duidelijk dat achter deze materieeluitbreiding een gigantisch apparaat moest staan. Met steun van de Amerikaanse regering werd het aantal werken, dokken en vliegtuigfabrieken sterk uitgebreid en het aantal arbeiders steeg tot ruim een miljoen: meer dan een verdubbeling.

voor de bouw van een schip werd sterk bekort. Vóór Pearl Harbor was de bouwtijd voor een doorsnee-vliegkampschip bijna drie jaar, in 1943 was die teruggelopen tot iets meer dan een jaar. De zware eisen die de strijd in de Stille Oceaan stelde aan de vliegtuigen, noodzaakten de Amerikaanse industrie nieuwe typen te ontwerpen. Zo verscheen de Grumman "Avenger", een torpedobommenwerper die voor het eerst in actie kwam in de slag om Midway, begin juni 1942. De Avenger werd de ruggegraat van het maritieme offensief van de Amerikanen in de Pacific. Bij de jagers verschenen de Grumman "Hellcat" en de Chance-Vought "Corsair" op het strijd-

gesteld. Deze specialisatie was nodig om precies die formatie in de strijd te werpen waaraan op dat moment behoefte bestond. Zo werd verspilling van deskundigheid en materieel zoveel mogelijk voorkomen. In 1944 telde de Amerikaanse vloot in de Pacific bijna honderd vliegkampschepen, grote en kleine, die tezamen meer dan 100.000 vliegtuigen droegen. Deze *carriers* waren verdeeld over de verschillende *task forces* en zouden, beschermd door slagschepen, kruisers en torpedobootjagers, de grote aanval op Japan inzetten. Op die manier werd de strijd in de Stille Oceaan geleidelijk aan een grotendeels maritieme aangelegenheid. Voor generaal

	VERENIGDE STATEN	ENGELAND	NEDERLAND	AUSTRALIË en NIEUW-ZEELAND	JAPAN
SLAGSCHEPEN	ARIZONA OKLAHOMA totaal 61.600 ton	PRINCE OF WALES 35.000 ton	—	—	HIYEI KIRISHIMA totaal 62.000 ton
VLIEGKAMPSCHEPEN	LEXINGTON YORKTOWN HORNET WASP totaal 87.400 ton	HERMES 10.850 ton	—	—	AKAGI HIRYU KAGA RYUJO SHOHO SORYU totaal 126.500 ton
ZWARE KRUISERS	NORTHAMPTON VINCENNES HOUSTON ASTORIA QUINCY CHICAGO totaal 56.125 ton	REPULSE (slagkruiser) DORSETSHIRE CORNWALL EXETER totaal 60.365 ton	—	CANBERRA 10.000 ton	FURUTAKA KINUGASA MIKUMA KAKO totaal 39.400 ton
LICHTE KRUISERS	ATLANTA JUNEAU totaal 12.000 ton	—	DE RUYTER JAVA totaal 13.112 ton	PERTH. 6.980 ton	TENRYU YURA totaal 9.000 ton
TORPEDOBOOTJAGERS	23 torpedobootjagers totaal 64.935 ton	7 torpedobootjagers totaal 8.320 ton	7 torpedobootjagers totaal 9.212 ton	2 torpedobootjagers totaal 2.190 ton	30 torpedobootjagers totaal 50.360 ton

Toen met de Japanse overval op Pearl Harbor de oorlog in de Pacific uitbrak, was de Japanse vloot in dat gebied iets sterker dan die van de geallieerden. Ter vergelijking: de Japanners hadden tien vliegkampschepen tegen de geallieerden vier, terwijl de verhoudingen wat andere typen

betreft als volgt waren: slagschepen 10-12, zware kruisers 18-15, lichte kruisers 20-24, torpedobootjagers 112-75 en onderzeeboten 65-89. De Japanse overmacht was dus vooral gelegen in het bezit van grote en moderne vliegkampschepen en juist die zouden in de oorlog in de Stille

Oceaan een zeer belangrijke rol spelen. Zoals blijkt uit bovenstaand overzicht, kwam het aanvankelijke Japanse overwicht ook tot uitdrukking in de verliezen die de verschillende vloeten leden. Aangegeven zijn de scheepsverliezen tot en met de Slag in de Bismarckzee op 5 maart 1943.

De verscheidenheid van de maritieme eisen die het militaire apparaat in de verschillende fasen van de strijd stelde, vroeg een wisselende prioriteit voor telkens andere klassen van oorlogsschepen. Zo werd in 1942 extra-aandacht besteed aan de bouw van kleine en grote vliegkampschepen, steeg in 1943 de vraag naar torpedobootjagers en kruisers en gaf 1944 een hausse te zien in de behoefte aan landingsvaartuigen van allerlei grootte en model. Hadden de Amerikanen in de herfst van 1942 nog slechts drie vliegkampschepen tot hun beschikking, eind 1943 bevonden er zich in de Pacific al meer dan vijftig van deze schepen, in grootte variërend van 9000 tot 27.000 ton. Ook die tijd die nodig was

toneel, twee machines die de Japanse Zero's (*Navy-O*) in snelheid en vuurkracht overtroffen. Voor de oplossing van het transportprobleem kwam in 1944 de Martin "Mars" in dienst, de grootste vliegboot ter wereld, waarmee de lange-afstandvluchten van de *Naval Air Transport Service* volgens plan konden worden uitgevoerd. Deze vluchten over een afstand van zo'n 10.000 km waren onmisbaar voor een tijdige en grootscheepse bevoorrading van de strijdkrachten in dit uitgestrekte oorlogsgebied. De Amerikaanse marinestrijdkrachten in de Pacific werden opgedeeld in *task fleets*, en deze weer in *task forces*, elk met bepaalde taken en voor speciale gelegenheden samen-

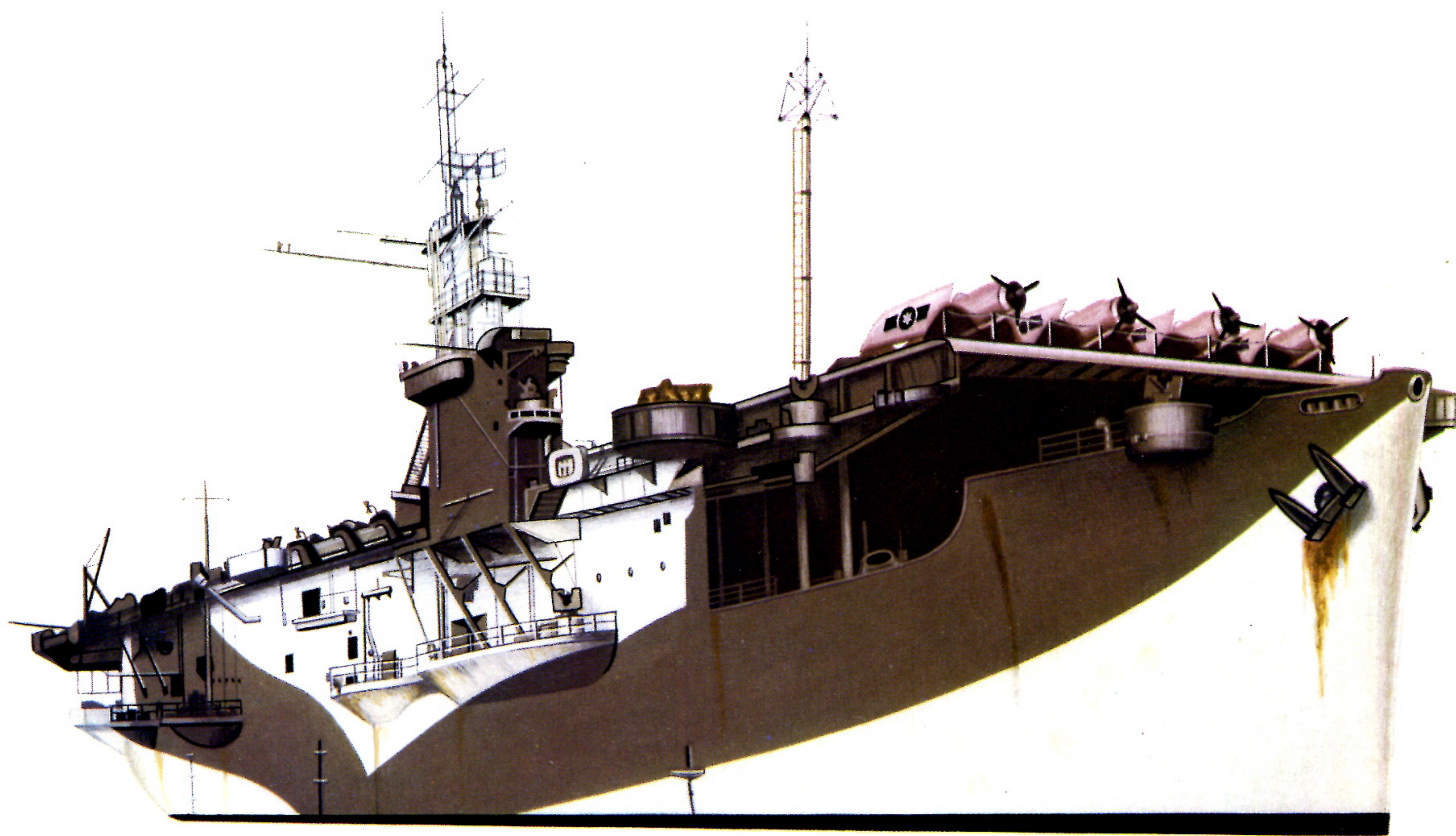
Douglas MacArthur was dit maar moeilijk te accepteren. Hij had het liefst alle strijdkrachten in de Pacific onder zijn bevel gehad om, zoveel mogelijk over land, via Nieuw-Guinea op te rukken naar de Filipijnen. De Amerikaanse marineleiding vreesde echter terecht dat de Japanners deze opmarsroute zouden kunnen bestoken vanuit hun bases in de Stille Oceaan en besloot daarom in de loop van 1943 een tweede route te openen door het centrale gedeelte van de Pacific, waar de vijandelijke steunpunten zouden kunnen worden uitgeschakeld met de methode van het *leap-frogging*. Met de beslissing om langs deze twee routes op te rukken naar Japan was ook het plan

van de Nederlandse vice-admiraal C. E. L. Helfrich van de baan. Helfrich, die in deze tijd commandant was van de Nederlandse strijdkrachten in het Oosten en zijn hoofdkwartier op Ceylon had, betoogde dat Java heroverd moest worden. Van dat eiland uit zou men de gehele Indische archipel kunnen beheersen, terwijl zo tevens de verbinding tussen Australië en Brits-Indië zou worden hersteld. Dit offensief zou gecombineerd moeten worden met operaties op het Chinese vasteland, dat, eenmaal veroverd, een goede basis zou vormen voor de uiteindelijke stormaanval op Japan. De politieke situatie in China was echter ongunstig en Java was te dicht bevolkt.

termaal als in de gegeven omstandigheden maar verantwoord was. Het *Germany first*-principe gold voor hem niet in absolute zin. Zijn onderzeeboten zorgden er bijvoorbeeld voor dat in 1943 in het Verre Oosten 284 Japanse koopvaardijschepen met een totaal tonnage van 1.342.000 ton in de grond werden geboord.

Langzaam werd Nippon in de verdediging gedrongen. Met de dood van admiraal Yamamoto, op 18 april 1943, was de offensieve geest van de Japanners blijkbaar gebroken. Bovendien hadden ze hun beste piloten en het kwalitatief sterkste deel van hun vloot verloren in de slagen in het zuidwestelijke deel van de Stille Oceaan. De opleiding van

nieuwe vliegers vergde zoveel tijd, dat er weinig kans was dat deze nieuwelingen nog ingezet zouden kunnen worden in het zuidelijk gedeelte van de Pacific. Ook moesten de Japanners grote troepenmachten en omvangrijke hoeveelheden materieel geconcentreerd houden om eventueel de Japanse eilanden te verdedigen. Daarbij moesten ze dan in China nog een groot offensief lanceren om te voorkomen dat de geallieerden de vliegbases in het gebied van Tsjoengking-China zouden gebruiken voor het bombarderen van Japanse steden. De Japanse oorlogsproductie diende te worden opgevoerd om de verliezen aan te vullen, maar het industriële potentieel bleek zelfs te gering om wat er verloren was ge-

Het ligt voor de hand dat Helfrich in verband met de politieke toestand op Java het meeste oog had voor de Nederlandse belangen en daarom was het wel goed dat een wat objectiever strateeg als admiraal King de uiteindelijke opmarsroute bepaalde. Voor zijn ideeën moest King het overigens ook opnemen tegen Roosevelt en Churchill, die hun aandacht meer op Europa hadden geconcentreerd. Met grote moeite had King tenslotte gedaan gekregen dat de Pacific blijvend aandacht kreeg, zodat de Japanners geen kans hadden er zich stevig te nestelen. Voortdurend bestookten de geallieerde strijdkrachten de tegenstander en aan het strijdtoneel op de Atlantische Oceaan onttrok King zoveel ma-

Toen de nieuwbouw van vliegkampschepen nog niet voldoende op gang was gekomen, terwijl de behoefte aan dit soort schepen, vooral voor konvooibeveiliging, erg groot was, brachten de Amerikanen zogenaamde hulpvliegkampschepen (escort carriers) in de vaart: verbouwde koopvaardijschepen met een vliegdek. Deze schepen, die zowel in de Pacific als op de Atlantische Oceaan in gebruik zijn geweest, kregen later ook andere dan konvooitaken. Zo gaven ze met hun vliegtuigen luchtondersteuning, deden ze dienst als kern van jacht- en steungroepen in de strijd tegen vijandelijke onderzeeboten en werden ze gebruikt als vliegtuigtransportschepen.

gaan te vervangen. Japan raakte steeds verder achterop. Ook de verliezen aan mankracht konden niet worden aangevuld, vooral kwalitatief niet. Doordat Japan in de eerste fase van de strijd zijn beste krachten had ingezet en voor het grootste gedeelte had verloren, moest het in dit beslissende stadium genoegen nemen met personeel en materieel van minder gehalte. Daardoor groeide de noodzaak van een verdediging tot het uiterste, ook indien de strijd zinloos was geworden. Het was dan ook in deze periode dat de zelfmoordbrigades en de *kamikaze*-piloten op het toneel verschenen. Japan schakelde over op de totale oorlog in zijn uiterste consequenties.

ADMIRAAL YAMAMOTO UITGESCHAKELD

DOOD PER CODE

DRS. R. DE BRUIN

17 april 1943 — 6.36 uur plaatselijke tijd.

In een bunker bij Dutch Harbor, op de Aleoeten, vangt een Amerikaanse luisterpost een cijfersignaal op met het codesein van het grootste slagschip ter wereld, de "Yamato", het vlaggeschip van de Japanse admiraal Yamamoto. Wat later buigt in Washington de Amerikaanse minister van marine, Frank Knox, zich over dat bericht. Veel eerder immers al waren de Amerikanen er na intensief speurwerk in geslaagd dergelijke Japanse codeberichten te ontcijferen. Knox kon nu kennis nemen van de door Yamamoto te volgen route bij inspectie van de Japanse strijdkrachten.

Reeds tegen het einde van de Eerste Wereldoorlog had Isoroku Yamamoto grote belangstelling gekregen voor de eerste vliegtuigmoederschepen. Hoewel hij zelf niet kon vliegen, werd hij spoedig een vooraanstaand luchtvaarttheoreticus. In 1925 maakte hij als marine-attaché in Washington kennis met de Verenigde Staten en leerde hij er vloeiend Engels spreken. Dit kwam hem uitstekend van pas toen hij in 1930 als lid van de Japanse marinestaf de vlootconferentie in Londen bijwoorde. Yamamoto zag in vliegkampschepen het grootste gevaar voor Japan. Hij onderkende hun mogelijkheid als zelfstandig wapen te opereren en niet alleen te dienen als dekking voor de slagvloot.

In 1934 kwam hij opnieuw naar de Engelse hoofdstad voor een vlootbespreking; als leider van de Japanse delegatie eiste hij voor zijn land pariteit in de vlootverhoudingen. Bij zijn thuiskomst werd hij uitbundig verwelkomd, omdat de conferentie door zijn vasthoudendheid voor de westerse mogelijkheden was mislukt. Na het Mantsjoerijeincident in 1931 wist hij zijn regering zo ver te krijgen, dat de Japanse krijgsmacht de beschikking kreeg over torpedovliegtuigen, lange-afstandbommenwerpers en een snelle jager, de later zo gevreesde *Navy-O*.

Toch was hij fel tégen een oorlog met de westerse mogendheden. Hij zag duidelijk dat Japan het tegen zulke tegenstanders zou moeten afleggen. De Japanse ultranationalisten echter stuurden op zo'n oorlog aan en stonden de admiraal naar het leven. In augustus 1939 benoemde de minister van marine, Yonai, Yamamoto tot opperbevelhebber van de Gecombineerde Vloot. Op zee zou hij veilig zijn voor de sluipmoordenaars van het geheime Zwarte-Draakgenootschap, terwijl hij tevens buiten de politieke arena zou blijven. Zelf beseft Yamamoto zeer

U.S. Navy

Admiraal Yamamoto

goed dat de door hem niet gewenste oorlog toch zou komen. Uit plichtsbeseft concentreerde hij zich op de vliegtraining en zocht hij naar mogelijkheden om de Amerikaanse vloot op Hawaii uit te schakelen. Zodoende was hij het die in januari 1941 opdracht gaf een plan op te stellen voor de aanval op Pearl Harbor en tenslotte het tijdstip bepaalde voor het uitbreken van de oorlog in de Stille Oceaan. Door deze 'dolkstoot in de rug' werd Yamamoto in de Verenigde Staten de meest gehate Japanner; de personificatie van de vijand. Men wachtte op een gelegenheid persoonlijk met hem af te rekenen. Hij was bovendien de enige Japanse bevelhebber die sedert lang had voorzien welke strategie de Amerikanen zouden volgen om de Pacific-oorlog te winnen.

In juni 1942 had Yamamoto's vloot bij Midway haar eerste nederlaag geleden; de onverwachte komst van de Amerikaanse *flattops* had de uitslag van dit zeegevecht bepaald. In november 1942 kregen de Japanse strijdkrachten een tweede tegenslag te incasseren bij de Solomon Eilanden en in februari 1943 moesten ze Guadalcanal ontruimen. Yamamoto vond het toen noodzakelijk persoonlijk het moreel van zijn manschappen te gaan opvijzelen. Hij wilde op 17 april naar Rabaul vliegen, er de nacht doorbrengen en de volgende morgen om zes uur doorvliegen naar Kahili, waar hij om 9.45 uur werd verwacht.

Het was dit laatste bericht dat door de Amerikanen werd onderschept. Nog diezelfde dag verzond minister Knox twee

boodschappen. De ene was bestemd voor generaal Kenney, de commandant van de Amerikaanse luchtmacht in het zuidwestelijk deel van de Stille Oceaan, die opdracht kreeg vanuit Australië met spoed gevulde benzinetanks voor lange afstanden te laten overvliegen naar Guadalcanal. De tweede ging naar majoor Mitchell, commandant van het 339e squadron P-38-jagers in Guadalcanal. Mitchell kreeg bevel met achttien toestellen ten koste van alles de twee vliegtuigen van Yamamoto en zijn staf te vernietigen voor ze die achttiende april op Kahili zouden landen.

Het was die morgen over zessen toen de laatste van de P-38's was voorzien van de speciale benzinetanks. Intussen was om zes uur precies het gezelschap van admiraal Yamamoto uit Rabaul vertrokken. Deze stiptheid zou de Japanners noodlottig worden. De admiraal vloog in een groengestreept gecamoufleerde bommenwerper, samen met zijn secretaris, commandeur Ishizaki, zijn arts, vice-admiraal Takata en zijn luchtmachtstafofficier, commandeur Tobana. In de tweede, kakikleurige bommenwerper bevonden zich Yamamoto's chef-staf, admiraal Matomi Ugaki, betaalmeeester, vice-admiraal Kitamura en de verbindingsofficier, commandeur Muroi. Zes *Zeke's* beschermde de bommenwerpers.

Om 7.20 uur vertrokken de P-38's van Guadalcanal. Na een vlucht van 410 mijl over zee bereikten ze de zuidwestkust van Bougainville. Het was toen 9.30 precies en vrijwel op hetzelfde ogenblik zagen de Amerikanen de Japanners in V-formatie op het eiland afkomen. De aanvallers naderden Yamamoto's groep aanvankelijk onopgemerkt en toen de Japanners het gevaar tenslotte bespeurden, waren de P-38's de bommenwerpers al tot op een mijl genaderd. Deze probeerden boven de jungle te ontkomen, maar drie minuten later doken de Amerikaanse machines op hen neer. Een van hen nam het groengestreepte toestel van Yamamoto onder vuur, dat getroffen werd en brandend verder vloog. Toen de P-38 nog een salvo afvuurde, raakte de bommenwerper de boomtoppen, stortte in het oerwoud neer en explodeerde. Ook de tweede Japanse bommenwerper werd neergeschoten.

Pas op 21 mei, ruim een maand nadat Yamamoto's as in Tokyo was aangekomen, maakte de Japanse radio het sneuvelen van de onvervangbare admiraal bekend. Heel Japan rouwde om deze dode.

NIPPON TREKT TERUG

JOEP BÜTTINGHAUSEN

Het begin van de tweede fase in het offensief tegen Nieuw-Guinea en de Solomon Archipel werd door generaal MacArthur vastgesteld op 30 juni 1943. MacArthur verdeelde de strijdkrachten die in het zuidwestelijke gedeelte van de Stille Oceaan rechtstreeks onder zijn commando stonden, in een zogenoemde *Alamo Force*, die vrijwel uitsluitend uit Amerikanen bestond, een *New-Guinea Force*, waarvan op verschillende tijdstippen tussen mei en augustus vijf Australische divisies en enige Amerikaanse regimenten deel uitmaakten. Volgens het plan van MacArthur moest de *Alamo Force* eerst de eilanden Kiriwina en Woodlark in de Trobriand Archipel bezetten, terwijl de *New-Guinea Force* moest proberen de door de Japanners versterkte plaatsen Lae, Salamaua, Madang en Finch Harbour te veroveren. Tegelijkertijd moesten de strijdkrachten die

in de South Pacific onder bevel stonden van admiraal Halsey, het woeste New Georgia in het centrale deel van de Solomon Eilanden in handen zien te krijgen. Daarna zou de *Alamo Force* onder dekking van vliegtuigen proberen van Lae en Salamaua uit het westelijke deel van New Britain te bezetten, terwijl Halsey's mannen op de oostkust van het eiland Bougainville Kieta zouden veroveren en tevens het eiland Buka zouden neutraliseren. Deze gelijktijdige en veelzijdige campagne, die de naam *Elkton* kreeg, had vooral ten doel de zeer grote Japanse basis in Rabaul, op de noordoostpunt van New Britain, te isoleren of uit te schakelen. Een rechtstreekse aanval op deze basis werd namelijk te kostbaar en te moeilijk geacht. De ligging van Rabaul, dat reeds op 22 janu-

Amerikaanse troepen op het eiland Rendova.

ari 1942 door de Japanners was bezet, kon strategisch gezien ideaal worden genoemd. Met een van de beste natuurlijke havens ter wereld en met onder andere vijf vliegvelden was Rabaul als het ware het Japanse zenuwcentrum voor het gehele zuidelijk deel van de Stille Oceaan. Konden de Amerikanen deze basis uitschakelen, dan zou daarmee tevens de barrière worden doorbroken die gevormd werd door de Bismarck Archipel. En dat opende weer uitzichten op een mogelijke bres in de richting van Japan.

Dit isoleren of neutraliseren van Japan paste geheel in de nieuwe Amerikaanse tactiek van het *leap-frogging*: het sprongsgewijs veroveren van de zwakste punten in de Japanse keten van versterkte eilanden en het links laten liggen van de sterkere bolwerken. Uit later gevonden Japanse brieven en dagboeken is gebleken dat deze nieuwe tactiek

tal van Japanse commandanten tot wanhoop dreef.

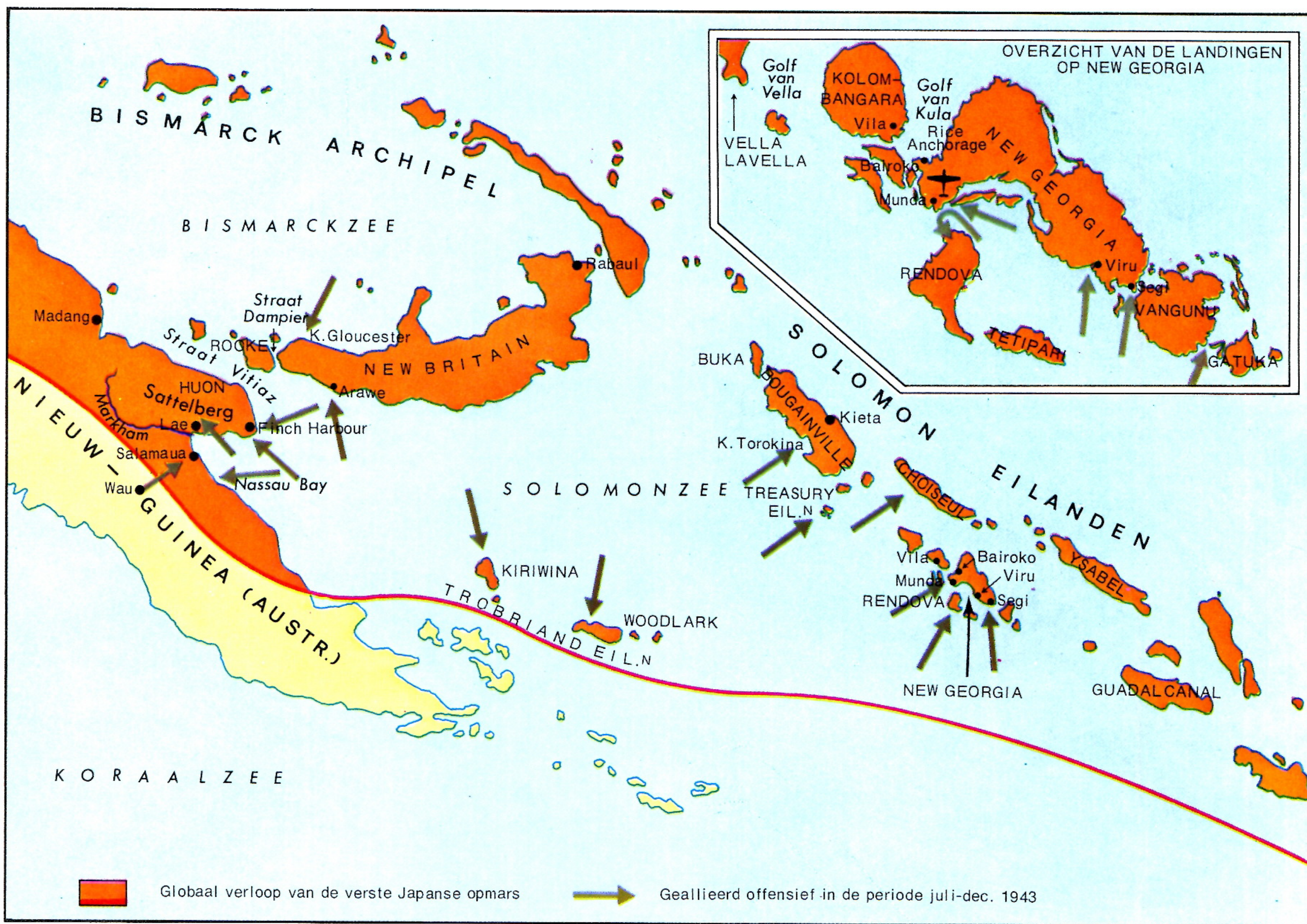
Precies op de vastgestelde dag, 30 juni, startte het grote geallieerde offensief met drie gelijktijdige aanvallen: 1) op Woodlark en Kiriwina; 2) op Nassau Bay, 100 km ten zuiden van Lae, dat een bevoorradingsbasis moest worden voor de oprukkende eenheden van de *New-Guinea Force*, en 3) op New Georgia, waarbij tegelijkertijd afleidende luchtbombardementen werden uitgevoerd op Japanse bases op Bougainville en Buka. In de laatste weken van juni had men al soortgelijke bombardementen verricht op Japanse bases op Ambon en Timor, met de bedoeling de werkelijke hoofdrichting van het offensief

strijd zou beginnen. Die ervaring was vooral van belang omdat er ditmaal voor het eerst sprake was van een gecoördineerd optreden van land-, zee- en luchtmacht. Nog geen twee maanden na de 'vreedzame' landingen op Woodlark en Kiriwina zouden jagers van de inderhaast op deze eilanden aangelegde vliegvelden opstijgen om bommenwerpers te escorteren die zware aanvallen uitvoerden op Rabaul.

In Nassau Bay ging een bataljon van het Amerikaanse 162e regiment aan land. Diezelfde dag zette de Australische generaal-majoor S. G. Savage met zijn troepen een concentrische aanval in op Salamaua. De Australiërs rukten voornamelijk op uit het

rond Salamaua. Omdat de opmars naar deze stad echter vooral bedoeld was geweest om de aandacht van de Japanners af te leiden van het hoofddoel van de geallieerde aanval, de havenstad Lae, kreeg Savage opdracht met de definitieve stoot op Salamaua te wachten tot de weersomstandigheden gunstig zouden zijn voor het grote offensief op Lae. De operaties in dit gebied werden dan ook tot begin september onderbroken.

Op 30 juni begon ook de aanval op het woeste, verraderlijke New Georgia door eenheden onder bevel van admiraal Halsey. Aan deze aanval waren kleinere, voorbereidende landingen voorafgegaan, waarbij districtsofficier Donald G. Kennedy van de Australische

door afleidingsmanoeuvres te maskeren. Het bezetten van Woodlark en Kiriwina leek van groot belang, aangezien deze eilanden slechts zo'n 500 km van Rabaul liggen. Jagers zouden er kunnen opstijgen om bommenwerpers op hun aanvalsvluchten naar Rabaul te escorteren en daarna toch nog voldoende brandstof over hebben om naar hun basis te kunnen terugkeren. Een pikante bijzonderheid was dat het Amerikaanse opperbevel wist dat Woodlark en Kiriwina geen Japans garnizoen hadden. Men maakte dit echter niet aan de troepen bekend en liet ze onder volledige gevechtscondities landen, opdat ze de grootst mogelijke ervaring zouden krijgen voordat de werkelijke, bittere

hooggelegen goudmijnstadje Wau. Deze plaats, die een goed vliegveld bezat, was tot dan toe door een kleine groep Australiërs met succes verdedigd tegen de fanatieke aanvallen van een Japanse overmacht. Terwijl het inmiddels op volle sterkte gebrachte Amerikaanse 162e regiment langs de kust oprukte van Nassau Bay naar Salamaua en deze plaats eind juli tot op tien kilometer was genaderd, deden de Australiërs in het binnenland het meeste en het zwaarste werk. Bergen, wildstromende rivieren, moerassen, damp, hitte, nachtelijke kou en tropische ziekten ten spijt wisten de geharde 'Aussies' tegen 19 augustus de Japanners terug te dringen op hun laatste verdedigingslinie

kustwacht een belangrijke en uitzonderlijke rol speelde. Kennedy, die bij Segi Point een inheemse guerillabasis had gevestigd waar hij tevens een radiostation bediende, inlichtingen doorgaf en neergehaalde piloten onderbracht, was een man op wie de geallieerden konden bouwen. Kort na Pearl Harbor reeds had hij in alle inheemse dorpen een boodschap laten voorlezen waarin onder andere werd gezegd: 'Deze eilanden zijn Brits en ze blijven Brits. Het bestuur verlaat u niet. Zelfs als de Japanners komen, zullen wij naast u blijven staan en tenslotte zullen ze worden verdreven'. Toen de tijd eenmaal gekomen was, voegde hij de daad bij het woord door vanuit hinderlagen meer dan

BRIEF VAN EEN BOBCAT

Hallo liefste,

Nou, 't is dus weer eens Kerstmis... voor de derde keer sinds ik van huis en van jou weg ben. Herinner je je nog hoe ik onmiddellijk na Pearl Harbor werd opgeroepen? En hoe ik toen niet eens meer de kans kreeg om naar huis te komen voor we vertrokken? De pijp die je me hebt gestuurd, heb ik ontvangen. Vanmorgen ben ik vroeg opgestaan, ik heb m'n nette pak aangetrokken en ben toen naar de kerk gegaan. Nu zit ik te roken uit m'n nieuwe pijp en ik probeer niet te veel aan jou en aan thuis te denken.

Je kunt niet aan de fijne dingen thuis denken en aan alles wat je moet missen en dan toch nog in de goeie stemming blijven om tegen de Jappen te vechten. Daarom stop ik al die gedachten maar in een klein hoekje van m'n hersens en doe de deur ervan stevig dicht. Als ik geluk heb en hier levend vandaan kom, doe ik 'm na de oorlog wel weer open — maar niet eerder. Klinkt eenvoudig, hè, maar het is heel wat moeilijker voor elkaar te krijgen. Er zijn heel wat dingen die ik nooit bij hun naam noem, maar die voldoende zijn om iemand stapelgek te maken als hij niet in staat is de zaken in de juiste verhouding te zien. Geloof me, wij Bobcats (genietroepen — red.) zijn de grootste moreelslopers in de hele Pacific. Overal waar we komen, lopen we tegen de Seabees (marinegenie — red.) en tegen anderen op die al zo'n zes maanden tot een jaar op de eilanden zitten, en allemaal hebben ze de prachtigste visioenen over 'met Kerstmis naar huis' of in ieder geval binnen de komende zestig tot negentig dagen weer het vertrouwde thuis terug te zien.

Maar als wij op het toneel verschijnen, klappen ze dicht als oesters. Een van de hoge pieten vertelde me dat zijn groep alsmaar zat te zwetsen over de geweldige feesten die ze zouden bouwen als ze over een paar weken weer in de States zouden zijn. Maar toen ze óns eenmaal hadden gezien, werden ze zo mak als lammetjes en stonden ze op het punt in te storten en te gaan janken. Nou ja, ik neem aan dat als wij er niet meer tegen kunnen, niemand het nog kan. Ik heb altijd een hoge dunk gehad van de mariniers, maar wat dat betreft kunnen onze jongens ze stuk voor stuk aan, vooral in plotse-ling opduikende gevaarlijke situaties.

Misschien zijn we zo wel geworden omdat wij de zaak moeten aanpakken als de hele boel plat ligt. Ik weet niet of je dat als iets goeds of iets slechts moet zien. Wij hebben er zo onze eigen mening over. Ik had gehoopt je met Kerstmis een verrassingstelegram te sturen, maar het mocht niet van ze. Okay, ik moet weer eens verder met de oorlog. Dit kan niet eeuwig duren — of wel soms? Wie ter wereld weet hierop hèt antwoord en wanneer zal dat komen?

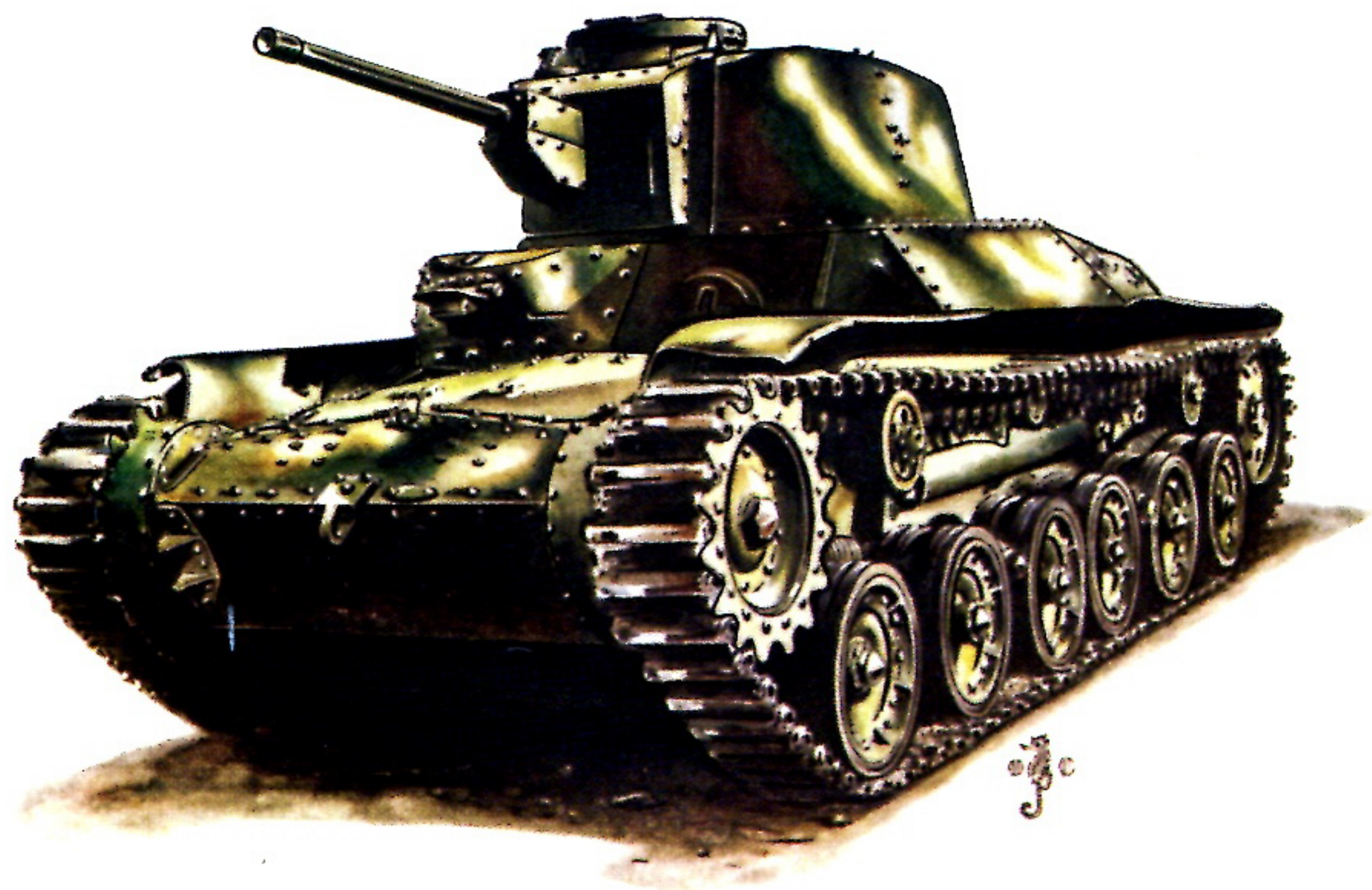
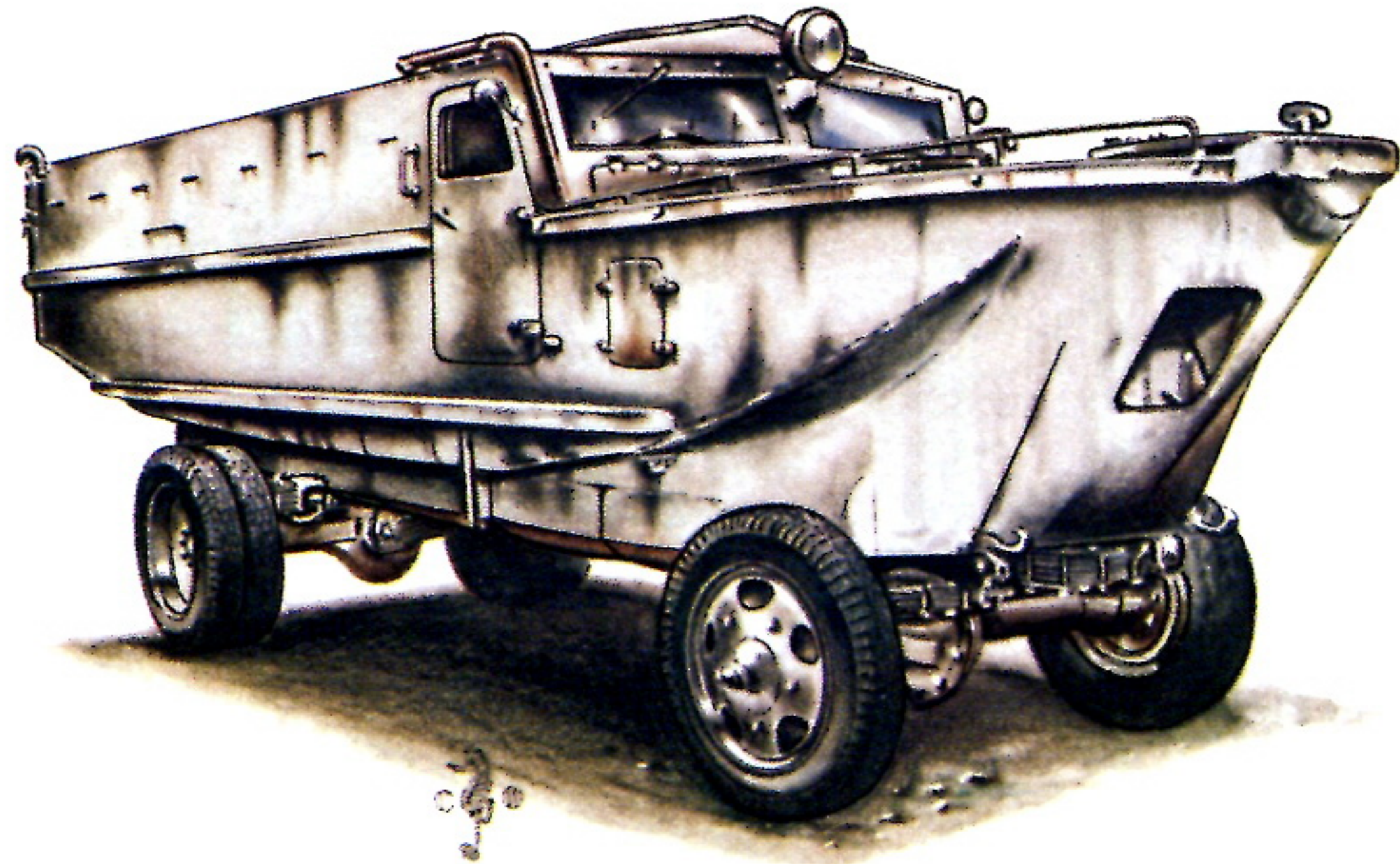
Dee Hardin

(Uit: 'The United States Navy in World War II' — New York 1966)

honderd Japanners te doden die te dicht bij zijn schuilplaats kwamen. De Japanners, die Segi Point van zee uit trachtten te naderen, verging het nauwelijks beter. Kennedy had een uniek soort amfibiestrijdmacht gevormd, bestaande uit schoeners met een inheemse bemanning. Zijn 'vlaggeschip', de tien ton metende schoener 'Dadavata', won onder meer een duel met een kleine Japanse walvisvaarder, die geramd en beschoten werd en waarvan het dek vervolgens werd vernield met een regen van handgranaten. De Japanners, die buitengewoon veel last hadden van Kennedy, probeerden hem over te halen zich over te geven met de belofte dat hij als gevangene een eerste klas behandeling zou krij-

gen. Deed hij dit niet, zo dreigden ze, dan wachtte hem een afschuwelijk lot. Toen Kennedy niet reageerde, vertrok de Japanse majoor Hara op 17 juni met een compagnie infanterie en een peloton machinegewerschutters uit Viru om Segi te bezetten. Kennedy wist de groep echter in een hinderlaag te lokken en vroeg daarna per radio om hulp.

Admiraal Werner, die grote bewondering had voor Kennedy, zond in de avond van de twintigste juni twee compagnieën mariniers uit, die door twee torpedobootjagers naar Segi Point gebracht moesten worden. Het was niet alleen vrij slecht weer, maar het vereiste ook onder normale omstandigheden

Linkerpagina: een overzicht van de acties in het zuidwesten van de Pacific. Inzet: de landingen op het eiland New Georgia.

Boven: in de periode waarin de in dit hoofdstuk behandelde gebeurtenissen zich afspeelden en waarin van grote Japanse aanvalsacties eigenlijk al geen sprake meer was, produceerde de Japanse oorlogsindustrie ongeveer tweehonderd amfibievoertuigen van het type Toyota 'Suki' (boven). De 'Suki' bestond uit een metalen, bootachtige romp die gemonteerd was op het onderstel van een vierwiel-aangedreven vrachtauto, en

had aan de achterzijde een schroef voor de aandrijving in het water. De snelheid te land van het voertuig was 65 km.

Ongeveer in deze zelfde tijd kreeg de 'Chi-Ha' een 47-mm-snelvuurkanon. Deze zwaarste en beste tank die de Japanners in de Tweede Wereldoorlog ter beschikking hadden, was al in 1937 ontworpen en deed tot het einde van de strijd dienst. De romp was vervaardigd van geklonken pantserplaten, evenals de koepel; de tank woog ongeveer 15 ton en kon, aangedreven door een motor van 170 pk, een snelheid bereiken van ongeveer 38 km per uur.

groot zeemanschap om veilig door de ondiepe en verraderlijke wateren te komen. Hoewel Kennedy hiervoor had gewaarschuwd en op het strand grote vuren had ontstoken en ofschoon een van de torpedobootjagers een inheemse loods aan boord had, liepen beide schepen toch aan de grond. Gelukkig wisten ze op eigen kracht los te komen en toen Kennedy opgewekt seinde dat de koers nu in orde was, konden ze zo dicht onder de kust komen, dat de mariniers tegen het aanbreken van de ochtend aan land konden waden. Binnen twee uur wist men — onopgemerkt door de vijand — alle versterkingen aan land te brengen. De volgende dag werd dit huzarenstukje herhaald door twee andere

op de noordwestpunt van New Georgia, bij welke gelegenheid de Japanners een torpedobootjager vernietigden. Na al deze acties kon nu de opmars beginnen naar het zo belangrijke vliegveld van Munda.

De moeilijkheden die de Amerikanen bij die opmars ondervonden, bleken evenwel onbeschrijflijk groot. Terwijl de vijand eerst betrekkelijk weinig van zich liet merken en de natuur langs de kust met haar blauwe lagunes en wuivende palmbomen veel weg had van een tropisch paradijs, veranderde dit toen men wat verder in het binnenland kwam. De jungle bleek nog dichter en verraderlijker dan op Guadalcanal. Tropische slagregens wisselden af met perioden waarin

wilde inzetten, werd de kruiser 'Helena' door drie torpedo's getroffen en zwaar beschadigd. Hierop verloor Ainsworth het contact met de Japanners. Drie Japanse torpedobootjagers die zich al vóór deze 'slag in de Golf van Kula' uit het konvooi hadden losgemaakt, slaagden er intussen in 1200 man plus een hoeveelheid voorraden aan land te zetten bij Vila, op de zuidpunt van Kolombangara.

Een week later vond in de Golf van Kula een tweede zeeslag plaats, die bekend zou worden als de 'Slag van Kolombangara'. Het smaldeel van Ainsworth, dat inmiddels was versterkt met zes torpedobootjagers en waarin de lichte Nieuwzeelandse kruiser

KOORMEISJES

De laatste dagen van september drongen de Amerikanen erop aan dat kapitein Kennedy naar het zuiden zou komen om zijn beloning in ontvangst te nemen.

'Kapitein Kennedy', zei de generaal, 'we zouden u graag een medaille willen geven'.

'Nee, dank u wel, geef die medailles maar aan de vliegers'.

'Kapitein Kennedy', ging de generaal door, 'er moet toch iets zijn dat u graag wilt hebben'.

'Als u er werkelijk op aandringt, kan ik het u maar beter vertellen'.

'Kapitein Kennedy', sprak de generaal blij, 'wat zou u dan graag willen?'

'Na zesendertig maanden in de rimboe te hebben gezworven wil ik graag zesendertig mooie koormeisjes die ruzie maken boven en over mijn dronken karkas'.

(Uit: 'Strong men armed', door Robert Leckie — New York 1962)

torpedobootjagers, die twee compagnieën infanterie en een marine-eenheid afzetten.

Admiraal Halsey wilde nu zo snel mogelijk het vliegveld van Munda veroveren. Omdat een rechtstreekse aanval op het strand bij Munda echter niet mogelijk was door de aanwezigheid van gevaarlijke riffen, liet hij op die dertigste juni een verrassende landing uitvoeren op het nabijgelegen eiland Rendova, waar de Amerikanen een zwak garnizoen van nog geen driehonderd Japanners vernietigden. Wel kwamen na enige tijd Japanse jagers in actie, die de landingsvloot wat schade wisten toe te brengen. Ook de Japanse kustbatterijen bij Munda, die lang met vuren hadden gewacht omdat ze een directe aanval verwachtten, mengden zich in de strijd en scoorden een paar treffers, maar ze werden al gauw door het Amerikaanse scheepsgeschut tot zwijgen gebracht. Op 1 juli wisten de Amerikanen ook bij Viru Harbour op New Georgia aan land te komen. Op 2 juli begon men de op Rendova gelande eenheden over te zetten naar een strand ten oosten van Munda, waarop zich na drie dagen al twee infanterieregimenten bevonden. Diezelfde vijfde juli gingen de Amerikanen aan land bij Rice Anchorage,

een verschroeiende zon als een 'koperen ploert' neerbeukte op de helmen en de bezwete lichamen van de mannen, die dikwijls tot aan hun middel door de modder moesten waden.

Naar aanleiding van een bevel van het keizerlijke hoofdkwartier dat de centrale eilanden van de Solomon Archipel tot het uiterste verdedigd moesten worden, hadden de Japanners inmiddels tijdens een spoedberaad in Rabaul op 4 juli besloten hun garnizoen op het eiland Kolombangara (tegenover New Georgia) met vier bataljons te versterken. Het Japanse konvooi dat prompt daarop met deze versterkingen naar Kolombangara vertrok, werd echter door de Amerikanen ontdekt. Admiraal Halsey gaf een eskader onder bevel van admiraal Ainsworth opdracht het konvooi te onderscheppen. Om twee uur 's nachts namen de Amerikaanse schepen op hun radar twee vijandelijke formaties waar in de Golf van Kula. Ainsworth naderde tot op minder dan zeventuizend meter en liet toen het vuur openen, waardoor een Japanse torpedobootjager tot zinken werd gebracht. De Japanners hadden intussen echter al een salvo torpedo's afgevuurd en juist toen Ainsworth de aanval op de tweede formatie

Links: een deel van de vloot eenheid van admiraal Ainsworth die in juli 1943 in de Golf van Kula tweemaal slag zou leveren tegen de Japanners en daarmee de Japanse vloot voorgoed uit dit zeegebied verdreef.

Rechts: Amerikaanse soldaten in de jungle van New Georgia. Voor velen van hen eindigde de strijd tegen de Japanners met repatriëring wegens 'battle neurosis'.

'Leander' de plaats van de 'Helena' had ingenomen, onderschepte opnieuw een Japans konvooi. Dit bestond uit de lichte kruiser 'Jintsu', uit vijf torpedobootjagers met versterkingen en materieel en uit vijf andere die het gehele konvooi escorteerden. Vijf minuten nadat de Amerikanen het vuur hadden geopend, kreeg de 'Jintsu' enige voltreffers en korte tijd later verdween het schip, dat vele gevechten had overleefd, in de wateren van Nederlands-Indië en de Solomon Archipel, voorgoed in de golven. Maar ook ditmaal sloegen de Japanners hard terug. Terwijl de Amerikaanse kruisers de steven wendden om op dezelfde koers te komen als de tegenstander, werd de 'Leander' door een torpedo getroffen en buiten gevecht gesteld. Inmid-

dels hadden de vijf Japanse bevoorradingschepen kans gezien dicht onder de kust op te stomen naar Vila, waar ze 1700 man plus voorraden aan land zetten. De torpedobootjagers van het escorte hadden intussen hun lanceerbuizen van nieuwe torpedo's voorzien en maakten op 14 juli om twee uur 's nachts, ongeveer twaalf uur na het eerste gevecht, opnieuw contact met de Amerikanen. Omdat Ainsworth er niet zeker van was of hij te maken had met eigen of vijandelijke bodems, liet hij niet meteen het vuur openen. Van die aarzeling maakten de Japanners op meesterlijke wijze gebruik. Nog voor de Amerikanen een schot hadden kunnen lossen, waren twee van hun kruisers en een tor-

groeven zich in, nestelden zich in de boomkruinen en wachtten desnoods uren roerloos tot er een Amerikaan voor de loop van hun geweer kwam. De jungle en de meer dan fanatieke verdediging van de Japanners ondermijnden het moreel van de grotendeels nog jeugdige en onervaren Amerikanen. Voor hen waren trouwens de nachten in het oerwoud een bijna nog grotere hel dan de beproevingen waaraan ze overdag waren blootgesteld. Fosforescerende rottende planten, het doffe ploffen van de gasbellen in de moerassen, het gekrijs van onbekende dieren en het gezoem van myriaden insecten brachten vele soldaten dikwijls zo in paniek, dat ze met messen en handgranaten per ongeluk

stand te houden. Intussen bleven ze via de Golf van Vella versterkingen aanvoeren naar Vila. Op 5 augustus, de dag waarop het vliegveld van Munda in Amerikaanse handen viel, ontving Halsey bericht dat een Japans smaldeel op het punt stond nieuwe versterkingen aan land te zetten. Hij stuurde daarop zes torpedobootjagers uit Tulagi naar Vila, die op 6 augustus, kort na middernacht, min of meer bij toeval een formatie vijandelijke torpedobootjagers onderschepten in de Golf van Vella. In een zeer knap gevoerde actie die slechts 45 minuten duurde, wisten de Amerikanen drie van de vier Japanners tot zinken te brengen. Voor de eerste maal hadden Amerikaanse torpedobootjagers,

Fotoarchief Spaarnestad

pedobootjager getroffen door lange-afstandtorpedo's, dat machtige Japanse wapen waarvan de Amerikanen nog steeds het geheim niet kenden, hoewel het al tien jaar eerder was uitgevonden. Niettemin wisten de twee kruisers en ook de 'Leander' later op eigen kracht een haven binnen te lopen. Deze zeeslag had overigens wel tot gevolg dat de Japanners zich niet meer in de Golf van Kula lieten zien. Wel had Vila zeer aanzienlijke versterkingen gekregen, die opdracht hadden Kolombangara tot het uiterste te verdedigen.

Zo'n zelfde opdracht hadden de hooguit 11.000 Japanse militairen en burgers die de bezetting van New Georgia vormden. Zij

hun eigen kameraden doodden. Van één regiment moesten liefst 335 man wegens *battle neurosis* naar Guadalcanal worden afgevoerd. Toen er, zelfs na een reeks commandowisselingen, na twee weken geen enkele beweging meer in het front zat, werd op 16 juli generaal-majoor Oscar W. Griswold van het 14e Amerikaanse legerkorps benoemd tot bevelhebber van de landstrijdkrachten in het zuiden van New Georgia.

Op 25 juli tenslotte kon de grote aanval op het vliegveld van Munda beginnen. Ondanks vuursteun van torpedobootjagers en ondanks de zwaarste Amerikaanse luchtaanval die tot dan toe in de Pacific was uitgevoerd, wisten de Japanners toch nog tien dagen

zonder gebonden te zijn aan het starre begeleiden van kruisers, met succes slag geleverd. Dit succes verhinderde echter niet dat het nog negentien dagen duurde voordat Amerikaanse troepen Bairoko, ten zuiden van Rice Anchorage, konden binnenrukken, waarmee dan eindelijk de bezetting van New Georgia was voltooid. Admiraal Halsey schreef later over deze zware strijd: 'Oorspronkelijk hadden wij 15.000 man willen zenden om de circa 9000 Jappen op New Georgia weg te vagen. Tegen de tijd dat we het eiland vast in handen hadden, hadden we er al meer dan 50.000 man heen gestuurd. Als ik terugkijk op *Elkton*, doet de rook van verkoolde reputaties me nog hoesten...'

DE HEROVERING
VAN DE ALEOETEN

MARINE IN DE MIST

L. L. VON MÜNCHING

U.S. Navy

In het kader van de aanval op Midway had een Japanse strijdmacht onder bevel van admiraal Boshiro Hosogaya op 7 juni 1942 de Amerikaanse eilanden Attu en Kiska op de Aleoeten bezet en hadden toestellen van Hosogaya's vliegkampschepen luchtaanval- len uitgevoerd op Dutch Harbor, op het eiland Unalaska. Er bestonden geen Japanse plannen om Alaska in handen te krijgen en de Amerikaanse strategen hadden ervan af- gezien via deze betrekkelijk korte, maar vrij- wel onbruikbare noordelijke route in Japan te landen. Wel wilden de Japanners genoem- de eilanden bezet houden, zodat de Amerika- nen voor de taak stonden de tegenstander het gebruik ervan zo veel mogelijk te ont- zeggen. Maar voorlopig kregen de Japanse noch de Amerikaanse commandanten in dit gebied voldoende strijdkrachten tot hun be- schikking om zelfs deze beperkte doelen te bereiken; de strijd in het centrale gedeelte van de Stille Oceaan trok vooralsnog alle be- schikbare troepen tot zich. Om een idee te krijgen van de geweldige afstanden waarom het ging: de basis van admiraal Hosogaya bevond zich in Paramusjiro, op de Koerilen, en lag 1200 mijl ten noorden van Tokyo en 650 mijl ten westen van Attu.

De Amerikaanse schout-bij-nacht Theobald,

**De eerste Amerikaanse landingsvaartuigen
zetten over een mistige zee koers
naar het eiland Attu in de Aleoeten.**

die zijn hoofdkwartier had op het eiland Kodiak in de Golf van Alaska, beschikte over een aantal kruisers onder schout-bij- nacht W. W. Smith en verder over een groep torpedobootjagers, zes onderzeeboten van de oude S-klasse en wat kleinere vaartuigen. De luchtmacht in dit gebied stond onder be- vel van brigade-generaal William O. Butler. Hij commandeerde de *XI Army Air Force*, die bestond uit middelzware bommenwer- pers en jagers en uit enige Vliegende Forten en Catalina-vliegboten. Legercommandant was generaal-majoor Simon B. Buckner; zijn kleine garnizoen bevond zich in Fort Morrow op Alaska.

De geweldige afstanden en de weersgesteld- heid in dit gebied hadden invloed, zowel op de Amerikaanse als op de Japanse operaties. Fort Glenn op Umnak, het meest westelijk gelegen Amerikaanse vliegveld, lag door de lucht 536 mijl ten oosten van Kiska en over zee 660 mijl. Zestig mijl oostelijker lag Dutch Harbor, de enige marinebasis in dit zee- gebied. Fort Randall, aan de Cold Bay, lag in vogelvlucht nog eens 155 mijl oostelijker

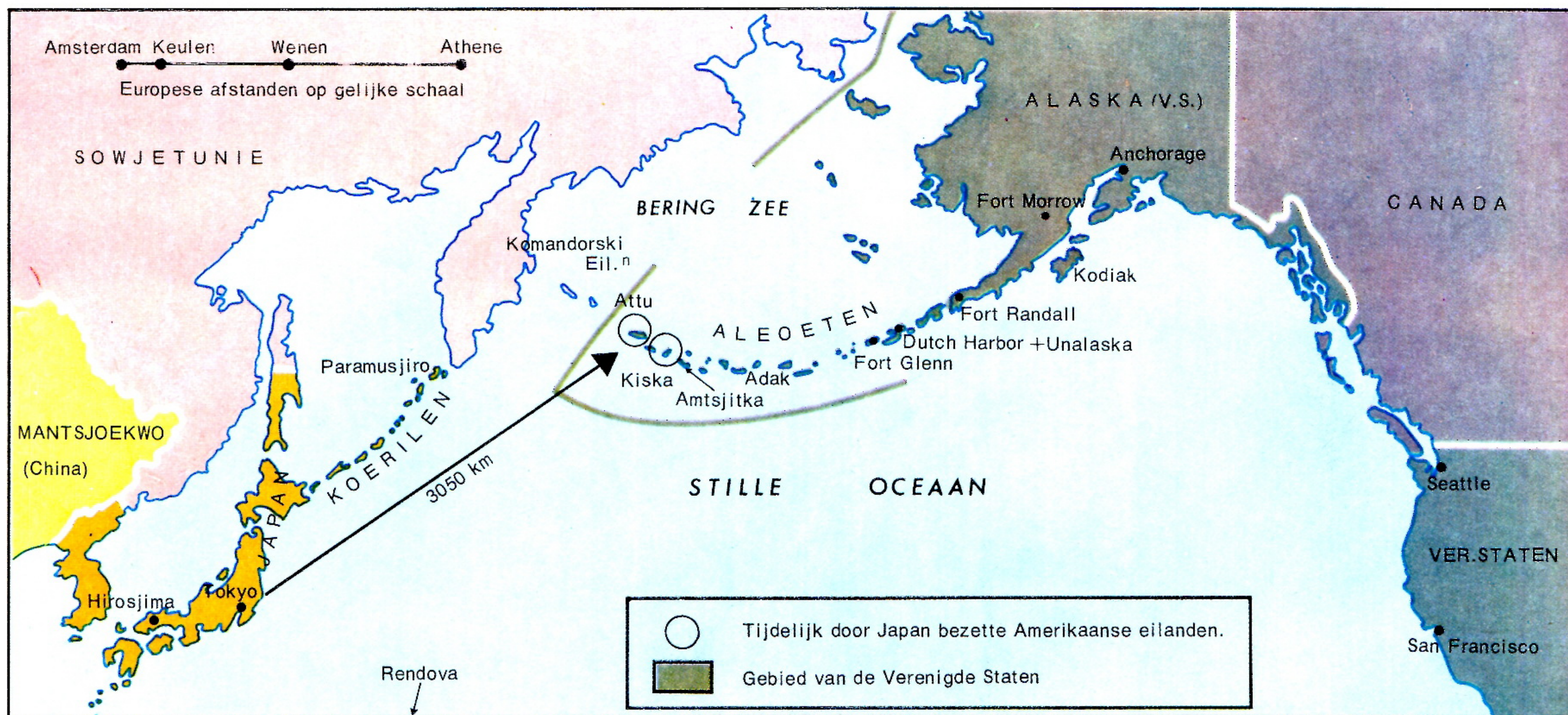
(over zee bedroeg de afstand 185 mijl), ter- wijl het hoofdkwartier van schout-bij-nacht Theobald op Kodiak door de lucht 372 mijl ten oosten van Cold Bay lag en over zee zelfs 550 mijl. De voorraden die de Amerikanen moesten aanvoeren, kwamen uit Seattle en moesten door de lucht een afstand van 1742 en over zee van 1957 mijl afleggen.

In het voorjaar van 1943 was de situatie in grote lijnen onveranderd. Wel hadden er enige gebeurtenissen plaatsgevonden die hier in het kort vermeld moeten worden. Op 7 augustus 1942 had schout-bij-nacht Smith met een strijdmacht van vier kruisers, vier torpedobootjagers en acht jager-mijnnev- gers het eiland Kiska beschoten, maar daar- bij weinig schade aangericht. Amerikaanse onderzeeboten hadden enige Japanse be- voorradingschepen, jagers en onderzee- boten tot zinken gebracht of beschadigd. Begin januari 1943 werd schout-bij-nacht Theobald vervangen door schout-bij-nacht Thomas C. Kinkaid en loste schout-bij- nacht Charles M. McMorris schout-bij- nacht Smith af als commandant van de groep kruisers en torpedobootjagers. Op 18 februari 1943 voerde de nieuwe comman- dant met twee kruisers en vier jagers een korte beschieting uit op Attu, maar ook hij

boekte weinig succes met deze manoeuvre. Op 26 maart 1943 vond in dit noordelijke deel van de Pacific het eerste — en enige — grotere gevecht plaats; het werd bekend als de slag bij de Komandorski Eilanden. Met zijn gevechtseenheid, die bestond uit de kruisers 'Richmond' en 'Salt Lake City' en uit drie torpedobootjagers onder bevel van kapitein-ter-zee Ralph S. Riggs, ontmoette schout-bij-nacht McMorris de gehele vloot van Hosogaya. De ontmoeting vond plaats op 180 mijl ten westen van Attu. De Japanse strijdmacht bestond uit de kruisers 'Nachi' (vlag) en 'Maja', de lichte kruisers 'Tama' en 'Abukuma' en verder uit vier torpedobootjagers en twee hulpkruisers. De Japan-

kanse bommenwerpers van Adak en Amtsjitka. De hogere Japanse marineleiding was over Hosogaya's beleid tijdens deze slag allesbehalve tevreden; binnen een maand werd hij met pensioen gezonden en vervangen door vice-admiraal Kawase. In het voorjaar van 1943 maakten de Amerikanen plannen om Attu te heroveren en werd schout-bij-nacht Francis W. Rockwell benoemd tot commandant van de *Amphibious Force North Pacific*. De Amerikanen hadden op het gebied van de amfibische oorlogvoering alleen nog maar ervaringen opgedaan op Guadalcanal en in Noord-Afrika en de aanval op Attu zou dus een goede oefening zijn. Voor de artilleriebeschieting van het eiland

gewees de vloot van admiraal Kawase te versterken met de kruisers 'Myoko' en 'Haguro' en was zelf op 16 en 17 mei van Truk naar Tokyo Bay vertrokken met de slagschepen 'Musashi', 'Kongo' en 'Haruna', het vliegkampschip 'Hiyo', twee kruisers en vijf torpedobootjagers. Hij kwam echter te laat om tijdig hulp te verlenen. Van deze tocht profiteerden de Amerikanen weer: eind juni kon vice-admiraal Turner in het centrale deel van de Stille Oceaan zijn troepen op Rendova ontschepen zonder dat de Japanners ingrepen. Nog vóór de strijd op Attu ten einde was, begonnen de Amerikanen reeds met de aanleg van een startbaan om zo snel mogelijk vlieg-

ners waren dus ruim tweemaal zo sterk als de Amerikanen, maar de oude stelregel volgens dat de aanval de beste verdediging is, besloot de Amerikaanse commandant zijn tegenstander toch aan te vallen. Tijdens het gevecht, dat meer dan drie uur duurde, boekten beide partijen enige treffers. Maar juist toen omstreeks twaalf uur de situatie voor de Amerikanen onaangenaam begon te worden (85% van de munitie was verschoten en de 'Salt Lake City' moest stoppen doordat er zeewater bij de stookolie was gekomen, waardoor de branders onder de ketels uitvielen), liet McMorris zijn drie jagers een torpedo-aanval doen op de vijandelijke formatie. Die aanval had een onverwacht resultaat: de Japanners kozen het hazepad. De verliezen aan manschappen bleven aan beide zijden zeer gering.

Pas na de oorlog kwamen de Amerikanen te weten waarom de Japanners zich aan het gevecht hadden onttrokken. Hun brandstoffen munitievoorraden waren beneden het toelaatbare minimum gekomen en bovendien was de Japanse admiraal teleurgesteld over de prestaties van zijn torpedobootjagers. Het feit dat de Amerikaanse kruiser gestopt lag, was hem ontgaan en voorts vreesde hij elk moment te worden aangevallen door Ameri-

In het noordelijke gedeelte van de Stille Oceaan hielden de Japanners twee eilanden van de Aleoetengroep bezet.

kreeg Rockwell de beschikking over de slagschepen 'Pennsylvania', 'Idaho' en 'Nevada', terwijl (voor de eerste keer in de Pacific) ook een licht vliegkampschip, de 'Nassau', bij de formatie werd ingedeeld.

Eind april 1943 scheepste de 7e infanteriedivisie zich te San Francisco in en nadat de aanval wegens het ongunstige weer enige dagen was uitgesteld, landden op 11 mei de eerste troepen op Attu. Ze gingen op twee plaatsen aan land: aan de noordkust ten westen van de Holtz Bay en op de zuidkust in de Massacre Bay. De 1500 man die op de noordkust waren geland, vroegen al spoedig om versterkingen en de slagschepen voerden daarbij enige beschietingen uit. Aan de Japanse tegenstand kwam op 29 mei een einde nadat kolonel Yamazaki met ongeveer duizend man een laatste stormaanval had uitgevoerd. Van de 2630 Japanners op het eiland sneuvelden er 2351; de Amerikanen die met 11.000 man waren geland, telden 600 doden en 1200 gewonden.

De opperbevelhebber van de Verenigde Japanse Vloot, admiraal Koga, was van plan

tuigen te kunnen inzetten voor de strijd om Kiska. Op 6 juli 1943 voerde schout-bij-nacht Robert C. Giffen met vier kruisers en vier torpedobootjagers een hevige beschieting uit, die tussen 8 en 20 juli werd gevolgd door nachtelijke bombardementen van enige Amerikaanse jagers. De marine, die de plannen grootscheeps aanpakte, stelde de slagschepen 'Mississippi' en 'New Mexico' ter beschikking, die samen met vijf kruisers en negen jagers Kiska zouden beschieten. Deze actie vond plaats op 22 juli, maar de Japanners die zich uitstekend hadden ingegraven, leden vrijwel geen verliezen.

De Japanse marineleiding had al eerder rekening gehouden met een Amerikaanse invasie en besloten het garnizoen te evacueren. Ze stelde dertien grote onderzeeboten ter beschikking, die er in slaagden tussen 26 mei en 21 juni 820 man af te voeren. Van deze dertien schepen werden er door de Amerikanen echter zeven tot zinken gebracht of ernstig beschadigd. Om de resterende troepen sneller weg te halen besloot admiraal Kawase oppervlakteschepen in te zetten. Dit navigatorische meesterstukje werd uitgevoerd door drie lichte kruisers en elf torpedobootjagers onder bevel van schout-bij-nacht Masatomi Kimura, die op 28 juli onder

Rechts: Japanse luchtdoelmitrailleurs in actie op een van de kruisers van de vloot van admiraal Hosogaya. Ze was in feite te zwak om de Aleoeten afdoende tegen de Amerikanen te verdedigen.

Onder: Amerikaanse troepen na de landingen op Attu in stelling tegen de Japanse verdedigers. Deze foto werd gemaakt in het gebied van Massacre Bay, op de zuidkust.

Geheel onder: toen de Japanners op Attu zich in de heuvels terugtrokken, brachten de Amerikanen lichte artillerie in stelling, terwijl tegelijkertijd de slagschepen voor de kust de verdedigers bestookten.

Fotoarchief Spaarnestad

dekking van dichte mist 5183 militairen en burgers inschepte in de recordtijd van 55 minuten en vervolgens overgebracht naar Paramusjiro.

Op 25 juli voerde schout-bij-nacht Giffen opnieuw een hevig bombardement uit. Deze beschieting werd nog enige malen herhaald en tenslotte landden op 15 augustus 34.426 man op Kiska onder bevel van generaal-majoor Charles P. Corlett. De amfibische strijdmacht van vice-admiraal Rockwell omvatte bijna honderd schepen (waaronder een Nederlands schip, de 'Tsjisadane' van de Java-China-Japan-Lijn). Het eiland werd zonder strijd bezet. De herovering van de Aleoeten was daarmee een feit geworden.

GEVECHT IN IJSWATER

Tijdens de zeeslag bij de Komandorski Eilanden werd de zware kruiser 'Salt Lake City' genoopt te stoppen. Oorlogscorrespondent John Bishop was aan boord:

10.59 uur. Een granaat slaat in en explodeert bovendeks.

11.03 uur. Een granaat slaat in onder de waterlijn.

Het eerste projectiel doodde twee mannen; enkele anderen werden gewond. Het tweede doorboorde de olietanks en ontzette een waterdicht schot naast de machinekamer, waardoor een stroom water en olie in de ruimen naast de machinekamer gulpte.

In de vaag verlichte ruimen van de machinekamer, tussen een wirwar van slangen begon een gevecht, niet minder hevig dan de strijd bovendeks. Op de plaatsen waar de lekkende pijpen en stoomleidingen door het verwrongen schot liepen, gutste als een waterval een mengsel van water en olie naar binnen. In de ruimen steeg het water van de winterse Beringzee. Het had de dodelijke temperatuur van 0° Celsius; centimeter voor centimeter steeg het; als het nog hoger zou komen, moesten de machines worden stopgezet, met als gevolg de reddeloze ondergang.

De pompen maalden om het overtollige water weg te zuigen en de herstellploegen begonnen met de reparatie van het lekkende schot. De mannen stonden tot boven hun knieën in het ijzige water en probeerden de gaten te dichten met alles wat ze konden vinden. Vodden, poetsdoeken, overhemden, jassen — alles wat ze in de spuitende scheuren konden stoppen.

Toch steeg het water, het rees tot hun middel, tot hun borst, tot hun schouders...

Bijna verloren ze het gevecht. Het moment kwam (om 11.25 uur) dat de motoren in die ene machinekamer moesten worden stopgezet. Maar dat was slechts voor een ogenblik. Eindelijk begon de vloed af te nemen. De mannen stonden uitgeput en besmeurd met olie in het ruim, terwijl het waterpeil zakte, net zo onverklaarbaar als het was gestegen, tot het hun nog maar tot kniehoogte kwam. Ze hadden de strijd gewonnen.

(Uit: 'The United States Navy in World War II' door S. E. Smith, New York 1966)

U.S. Navy

U.S. Navy

DE OMSINGELING VAN RABAU (II)

GREEP NAAR DE SOLOMONZEE

DRS. PH. M. BOSSCHER

De operaties van eind juni — begin juli 1943, waardoor de geallieerden in het bezit kwamen van een bruggehoofd rondom de Nassaubai en van de eilanden Kiriwina en Woodlark, kostten hun bijna geen verliezen. Maar een belangrijk strategisch voordeel leverden ze evenmin op: het bezit van een basis aan de Nassaubai betekende alleen dat men gemakkelijker de Australische troepen kon bevoorraden die zich moeizaam door de jungle worstelden in de richting van Salamaua; Kiriwina en Woodlark hebben als vliegtuigbasis nooit de rol gespeeld die deze eilanden aanvankelijk was toebedacht. Veel belangrijker was dan ook de volgende fase in het offensief langs de noordkust van

Finch Harbour was de Japanners na de landing in de Nassaubai wel duidelijk. Daarom probeerden ze die garnizoenen te versterken, voornamelijk vanuit New Britain en meestal door middel van zogenaamde *barges*: lichte, platboomde motorvaartuigen waarvan het meest gebruikte type met een snelheid van acht zeemijl per uur 100 à 120 man of 10 tot 15 ton lading kon vervoeren. Daarbij ondervonden ze echter bij voortdurende de hinderlijke attenties van geallieerde vliegtuigen die zich overdag, en van torpedomotorboten die zich 's nachts met de *barges* bezighielden. Intussen kregen de plannen voor de geallieerde aanval op de drie doelen aan de Huon

uitgevoerd tijdens de landing van de eerste aanvalsgolf, kostte de Amerikanen één LCI (*Landing Craft Infantry*). In het begin van de middag vond een tweede luchtaanval plaats. Deze werd uitgevoerd door een tachtigtal vliegtuigen die als antwoord op een verzoek om steun van Rabaul waren opgestegen. Terwijl deze formatie nog boven New Britain vloog, werd ze ontdekt door de luchtwaarschuwingsradar van de Amerikaanse jager 'Reid', die voor Finch Harbour patrouilleerde om tijdig te kunnen waarschuwen voor de nadering van vijandelijke vliegtuigen. Het *fighter-director team* van de 'Reid' zond de Japanners achtenveertig Lightnings tegemoet, die de vijandelijke for-

U.S. Coast Guards

Links: een met manschappen en materiaal volgeladen LST op weg naar Kaap Gloucester.

Vorige pagina: mariniers waden door de branding naar het oerwoud van New Britain.

Nieuw-Guinea: een reeks operaties die plaatsvonden in de maanden september en oktober 1943. Het voornaamste doel ervan was het verkrijgen van de volledige controle over de noordwestelijke toegang tot de Solomonzee. Die toegang wordt door het eiland Rooke in twee straten verdeeld: Straat Vitiaz tussen Rooke en Nieuw-Guinea en Straat Dampier tussen Rooke en New Britain. Zou dit plan slagen, dan zouden de Japanners voortaan aanzienlijk minder mogelijkheden hebben om rondom de Solomonzee in te grijpen. Dat de volgende geallieerde stoot in dit gebied daarom waarschijnlijk gericht zou zijn tegen hun garnizoenen in Salamaua, Lae en

Golf hun definitieve vorm. Het eerste was Lae. Op twee stranden, ongeveer 25 km ten oosten van het eigenlijke dorp, landden daar in de morgen van de vierde september 7800 man van de 9e Australische infanteriedivisie onder bevel van generaal-majoor G. F. Wootten. Nog diezelfde dag volgde de rest van de divisie die, evenals de voorhoede, getransporteerd werd door de *VII Amphibious Force* van schout-bij-nacht D.E. Barbey. De Australiërs, veteranen van de woestijn-oorlog, maar nieuw in het bedrijf van de amfibische oorlogvoering, ondervonden op het strand vrijwel geen tegenstand. Een Japanse luchtaanval, in de vroege ochtend

matie uiteensloegen en drieëntwintig Japanse toestellen neerschoten tegen een eigen verlies van twee machines. Wat er van de Japanners nog over was, vloog door in zuidelijke richting en ontmoette ter hoogte van Kaap Ward Hunt een zwak geëscorteerde formatie van zes LST's (*Landing Ship Tank*), waarvan er twee werden beschadigd. Ook na de landing ondervonden Wootten's troepen betrekkelijk weinig tegenstand, maar door de moeilijkheden van het terrein vorderde hun opmars in de richting van Lae slechts uiterst langzaam. Als gevolg daarvan duurde het tien dagen voordat de Australiërs de oostelijke sector van de Japanse verdedigingslijn rond Lae bereikten. Deze linie was inmiddels ook in de westelijke sector onderhevig aan geallieerde druk. Eén dag na de landing vanuit zee waren namelijk na een inleidend luchtbombardement 1700 man van het 503e regiment parachutisten van het Amerikaanse leger neergelaten op het vliegveld van Nadzab, ten noordwesten van Lae. Binnen twee uur na de landing was het vliegveld in handen van de Amerikanen, die, onmiddellijk de startbanen geschikt begonnen te maken voor de landing van zware transporttoestellen. Reeds de volgende dag arriveerden de eerste onderdelen van de 7e Australische infanteriedivisie, die bestemd was om onder bevel van generaal-majoor G.A. Vasey door het dal van de Markhamrivier op te rukken naar Lae.

Op 16 september maakten de voorhoeden van Vasey en Wootten bij Lae contact met elkaar. Ze troffen de plaats bijna totaal verwoest en 'onbeschrijflijk vuil' aan. Het grootste gedeelte van het Japanse garnizoen was aan de tangbeweging van de Australiërs ontsnapt, maar zag zich door diezelfde beweging de twee minst bezwaarlijke terugtochtwegen — over zee en door het dal van de Markham — versperd. Zo restte de Japanners niets anders dan een mars dwars over de bergen van het Huonschiereiland.

Op de dag dat Lae viel, werd boven Salamaua dezelfde vlag gehesen die de Australiërs van de *New Guinea Volunteer Rifles* in 1942 hadden meegenomen toen ze de stad hadden moeten prijsgeven aan de Japanners. Die gebeurtenis markeerde het einde van een

zware junglecampagne die maanden had geduurd en die de deelnemende Australische en Amerikaanse eenheden veel mensenlevens had gekost. Ook bij Salamaua slaagden de Japanners erin het grootste deel van hun garnizoen te evacueren, hetgeen ditmaal over zee kon geschieden en dus minder verliezen kostte dan de evacuatie van Lae.

Op het derde doel, Finch Harbour, werd een landingsactie uitgevoerd die in de vroege ochtend van de tweeëntwintigste september begon. Ze werd ondernomen door de Australiërs van de 20e infanteriebrigade, die eerder bij Lae waren geland en die onder bevel stonden van brigade-generaal V. Windeyer. Generaal-majoor Yamada, die het

Amerikaanse mariniers, getekend door een zware strijd van drieëntwintig dagen, wachtten op het strand van New Britain tot ze zullen worden afgevoerd. Op 26 december 1943 waren ze geland bij Kaap Gloucester.

bevel voerde over het Japanse garnizoen, was uiteraard op een aanval voorbereid, maar hij had verwacht dat deze van landzijde zou komen. Vandaar dat de landingsstranden, ongeveer 20 km ten noorden van Finch Harbour, slechts zeer zwak werden verdedigd. Dieper in het binnenland ontmoetten de Australiërs echter hevige tegenstand en daarom duurde het tot 2 oktober voor ze Finch Harbour konden bezetten. Yamada had zich intussen in noordwestelijke richting teruggetrokken en bereidde zich in en om het Sattelbergmassief voor op een tegenaanval met behulp van versterkingen die hem uit verder noordwaarts gelegen Japanse bases werden gestuurd.

Een operatiebevel over dit tegenoffensief, op 12 oktober uitgevaardigd door luitenant-generaal Katagiri (commandant van de 20e infanteriedivisie, die zich vanuit Madang bij de troepen in het Sattelberggebied had gevoegd), viel drie dagen later in handen van een Australische patrouille. Daardoor kregen de Australiërs de gelegenheid zich voor te bereiden op een aanval uit drie richtingen. Twee Japanse colonnes zouden namelijk oprukken vanuit het Sattelberggebied, terwijl de Japanners tegelijkertijd een amfibische raid zouden uitvoeren naar het bruggehoofd noord van Finch Harbour. Die raid werd een volkomen mislukking, maar wel wisten Katagiri's troepen door te dringen tot vlak bij het bruggehoofd. De Japanse aanval liep tenslotte eind oktober dood door de krachtige tegenstand van de Australiërs en door de malaria, die vele Japanners buiten gevecht stelde.

De verdere strijd in dit gebied kan voor een deel al worden ondergebracht in het hoofdstuk 'zuiveringsoperaties'. Dat wil overigens niet zeggen dat de Australiërs geen grote inspanningen meer hoefden te verrichten na het mislukte Japanse oktoberoffensief. De terreinmoeilijkheden bleven groot en nog op 22 november voerden zo'n zesduizend Japanners een aanval uit die het bruggehoofd nog even in gevaar bracht. Pas op 24 november was het gehele Sattelbergmassief bezet en kon de strijd om Finch Harbour als beëindigd worden beschouwd.

Het geallieerde overwicht in de lucht, dat

zeer had bijgedragen tot het succesvolle verloop van de zo juist beschreven campagne, had zich intussen ook nog op andere wijze gemanifesteerd. Op 12 oktober stegen 349 toestellen op (*'everything that was in commission and could fly that far'*) met als doel Rabaul. De eerste aanval op de havens, vliegvelden en opslagplaatsen van het belangrijkste Japanse steunpunt in het gebied van Nieuw-Guinea was de omvangrijkste luchtoperatie die tot dan toe in de Stille Oceaan was ondernomen. Ze kostte de Japanners drie schepen (waarvan het belangrijkste een transportschip van 6000 ton), grote voorraden en een aantal vliegtuigen, hoeveel precies is niet vast te stellen.

se jagers zwaar werden beschadigd. De evacuatie van Vella Lavella kon vrijwel volgens plan worden uitgevoerd, waarmee alle Japanse posities in het centrale deel van de Solomon Archipel waren ontruimd of opgegeven en de geallieerden het einddoel weer een stap dichterbij naderden.

Het noordwestelijk deel van die archipel was voor de Amerikanen uitsluitend van belang omdat jagers en lichte bommenwerpers die van hieruit opstegen voor de begeleiding van de zware bommenwerpers welke uit Munda op New Gegorgia vertrokken, zonder tussenlanding naar Rabaul en terug konden vliegen. Rabaul kon diensgevolge door meer geëscorteerde vliegtuigen worden be-

New York Times

In nauw verband met het luchtoffensief tegen Rabaul stonden de amfibische acties die, wat plaats en tijd betreft, beschouwd kunnen worden als het vervolg op de campagne in het gebied van New Georgia. Deze laatste campagne werd in de nacht van 6 op 7 oktober afgesloten met een zeegevecht tussen een divisie van zes Amerikaanse torpedobootjagers onder bevel van kapitein-ter-zee Frank R. Walker en negen Japanse jagers die de dekkingsmacht vormden van een konvooi waarmee het garnizoen van Vella Lavella, ten noordwesten van Kolombangara, moest worden afgevoerd. Deze actie kostte zowel de Japanners als de Amerikanen één torpedobootjager, terwijl twee andere Amerikaan-

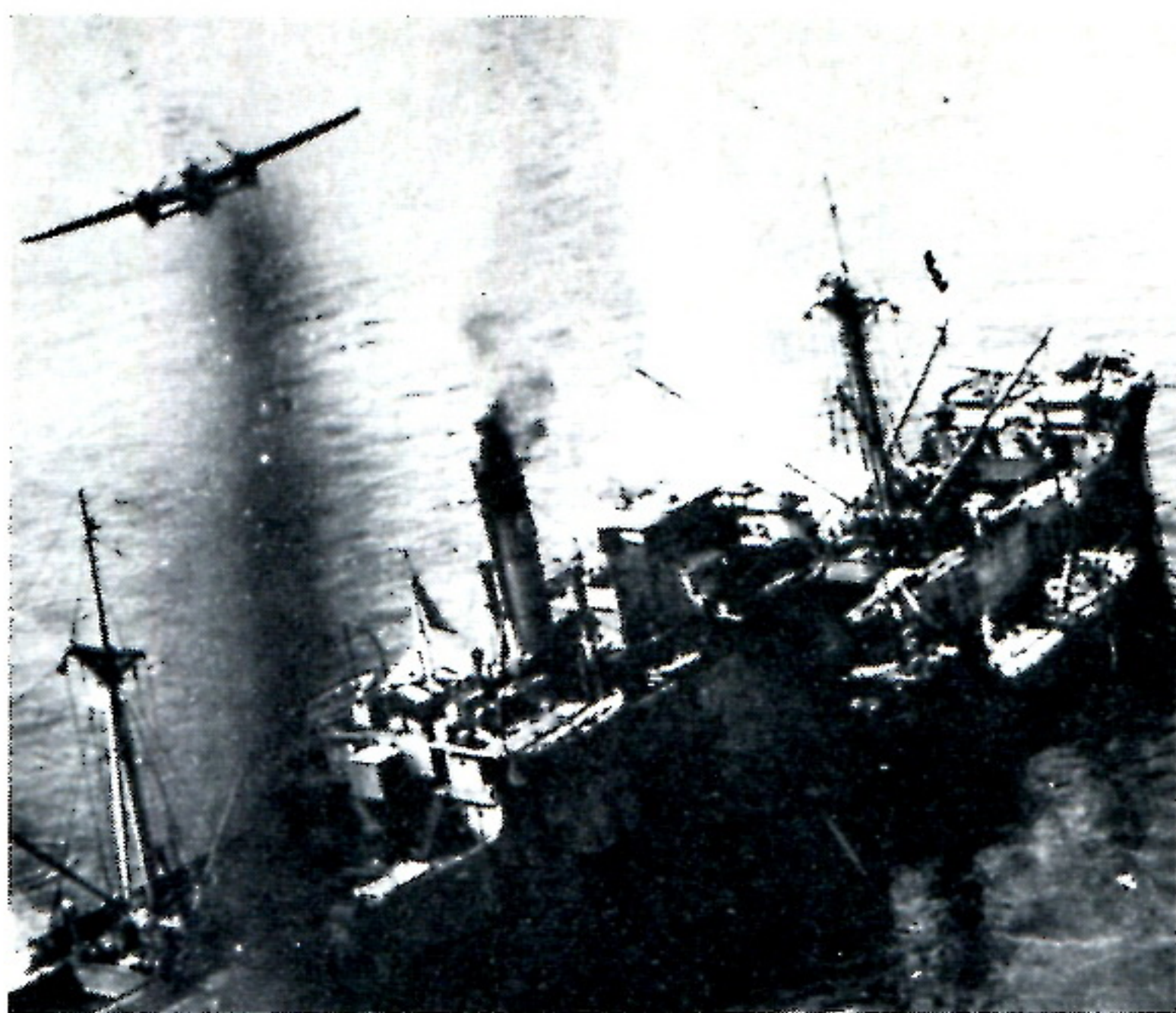
stookt dan anders het geval zou zijn geweest. Deze overwegingen bepaalden de aard van het Amerikaanse aanvalsplan. De Japanse garnizoenen zouden zoveel mogelijk aan hun lot worden overgelaten (zoals men dat al eerder had gedaan, onder meer met de bezetting van Kolombangara) en men concentreerde zich geheel op het verkrijgen van een geschikte plaats voor de aanleg van een vliegbasis. Hiervoor viel de keus op Kaap Torokina aan de Keizerin-Augustabaai op de westkust van het eiland Bougainville. Ter voorbereiding van de landing, die werd vastgesteld op 1 november, werden vooral in oktober de Japanse vliegvelden op en rondom Bougainville zeer intensief aangevallen

door de *Airsols*, de op de Solomon Eilanden gestationeerde luchtmacht, die in die maand niet minder dan 158 vluchten uitvoerden. Verder voerden op 27 oktober 6300 man een landing uit op de Treasury Eilanden, terwijl Amerikaanse mariniers de nacht daarop een bruggehoofd vestigden op het eiland Choiseul. Deze actie was uitsluitend bedoeld om de aandacht van de Japanners af te leiden van Bougainville; de mariniers werden dan ook op 4 november weer ingescheept en de Treasuries bleven alleen bezet omdat men er radarstations wilde vestigen en de eilanden wilde gebruiken als steunpunt voor torpedomotorboten en andere lichte vaartuigen.

De 3e Amerikaanse Mariniersdivisie, die de eerste landing bij Kaap Torokina uitvoerde, ontmoette vrij veel tegenstand. Voor deze troepen, die onder bevel stonden van generaal-majoor A. H. Burnage, was het ergste echter dat de verkenners die het gebied eind september hadden opgenomen, van het terrein een te gunstig beeld hadden geschetst, aangezien ze niet bij Kaap Torokina waren geweest, maar tien tot vijftien mijl verder naar het noorden. Een deel van het landingsgebied bleek 'volkomen onbruikbaar' door dat de kust er te steil was voor landingsvaartuigen. Voorbij het strand lagen ook nog moerassen, waardoor slechts twee smalle en dichtbegroeide ruggen landinwaarts voerden. Niettemin hadden de mariniers tegen de avond een bruggehoofd gevestigd en dat van Japanners gezuiverd. De vierentwintig honden van het eerste *Marine Dog Platoon* deden daarbij voortreffelijk werk door het opsporen van vele sluipschutters.

De transportschepen, waaruit binnen acht uur 6200 ton lading was gelost — een zeer knappe prestatie — werden bij het invallen van de duisternis zeewaarts gedirigeerd, ook die welke nog niet geheel gelost waren. Dit gebeurde omdat men vreesde dat de Japanners, die de landingsplaats 's morgens tweemaal hadden aangevallen met vliegtuigen uit Rabaul, 's nachts schepen zouden inzetten, op dezelfde wijze als ze dat bij Guadalcanal vaak hadden gedaan. Die vrees werd bewaarheid. Om vijf uur 's middags was uit Rabaul namelijk een vloot eenheid vertrokken onder bevel van vice-admiraal Sentaro Omori, bestaande uit twee zware en twee lichte kruisers, zeven torpedobootjagers en vijf snelle transportschepen (zogenaamde APD's: omgebouwde torpedobootjagers). De laatste hadden duizend man aan boord die bedoeld waren als versterking voor de verdedigers van het gebied rond de Keizerin-Augustabaai. De rest van Omori's strijdkrachten was bestemd om van zee uit de Amerikaanse landingsmacht aan te vallen met kanons en torpedo's.

Toen Omori het vermoeden kreeg dat hij door de tegenstander was waargenomen, vroeg en kreeg hij toestemming om de APD's terug te sturen. De rest van zijn formatie stoomde met hoge vaart door naar het zuiden. Het doel bereikte ze niet, want ongeveer twee en een half uur na middernacht ontmoette ze *Task Force 39*, bestaande uit vier lichte kruisers en acht jagers. De actie die op deze ontmoeting volgde, toonde aan hoezeer de Amerikanen lering hadden getrokken

New York Times

Boven: de Japanners die hun troepen op de noordkust van Nieuw-Guinea vanuit New Britain van voorraden wilden voorzien, kregen het onder de aanvallen van de geallieerde vliegtuigen zwaar te verduren.

Onder: een luchtopname van een bombardement op het door de Japanners bezette vliegveld bij Lae, Nieuw-Guinea. De Amerikanen en Australiërs wisten het samen te veroveren.

U.S. Air Force

uit voorgaande nachtgevechten van dit type. Zodra de Japanners waren waargenomen, gaf schout-bij-nacht A. Stanton Merrill zijn jagers volledige vrijheid van beweging, terwijl hij zijn kruisers op maximale afstand het vuur liet openen en veelvuldig van koers deed veranderen om de Japanse torpedo's te ontwijken. Het resultaat was dat de Japanners zich terugtrokken nadat ze de kruiser 'Sendai' en twee jagers hadden verloren en verscheidene van hun schepen schade hadden opgelopen, onder andere door aanvaringen die het gevolg waren van plotselinge manoeuvres om het Amerikaanse artillerievuur te ontwijken. *Task Force 39* leed geen verliezen, ook niet toen de kruisers in de ochtend van 2 november werden aangevallen door ruim honderd diverse soorten Japanse vliegtuigen.

De laatste belangrijke ontmoeting tussen oppervlakteschepen in het zuidwestelijke gedeelte van de Stille Oceaan was daardoor geëindigd in een overwinning voor de geallieerden. De acht kruisers en vier jagers die onder leiding van vice-admiraal Takeo Kurita vanuit Truk de mislukking van Omori moesten goedmaken, kwamen niet verder dan Rabaul, waar ze op 5 november werden aangevallen door een honderdtal vliegtuigen van de vliegkampschepen 'Saratoga' en 'Princeton'. Hoewel de oevers van Simpson Harbour en Blanche Bay (respectievelijk de binnen- en buitenrede van Rabaul) ideaal waren voor het leggen van een bijna ononderbroken gordijn van afweervuur, slaagden de Amerikaanse vliegers erin op acht Japanse schepen treffers te plaatsen. Geen ervan zonk, maar de schade was ernstig genoeg om de Japanners te noodzaken Kurita's strijdmacht terug te trekken naar Truk.

Op 11 november vond vanaf de vliegkampschepen een tweede aanval op Rabaul plaats, die opnieuw aanzienlijke schade veroorzaakte en bovendien leidde tot een hevige luchtslag tussen enerzijds de vliegtuigen van de 'Bunker Hill', de 'Essex' en de 'Independence' en anderzijds vrijwel alle toestellen die de Japanners in Rabaul ter beschikking hadden. Hiertoe behoorden ook de carriervliegtuigen van de Derde Vloot, die nog geen twee weken tevoren in Rabaul waren aangekomen. Na het gevecht resteerden hiervan nog de helft van het aantal jachtvliegtuigen, 15% van de duikbommenwerpers en 10% van de torpedovliegtuigen. De betekenis van deze verliezen was bijzonder groot, te meer omdat de Amerikanen zich op dat moment voorbereidden op een offensief in het centrale gedeelte van de Stille Oceaan en hun positie op Bougainville nog nauwelijks was geconsolideerd.

In december kwam de omsingeling van Rabaul een stap verder door de landingen bij Araween bij Kaap Gloucester op New Britain, die respectievelijk op 15 december en op tweede kerstdag begonnen. Op Bougainville konden de Amerikanen na 25 december beschikken over twee *airstrips* die onmiddellijk een rol gingen spelen in een nieuw offensief. Overigens moet men zich wel realiseren dat dit offensief het nut van Rabaul als aanvalsbasis tegen het einde van het jaar wel sterk had verminderd, maar dit zenuwcentrum beslist nog niet onschadelijk had gemaakt.

DE VEROVERING VAN
GILBERT EN MARSHALL EILANDEN

FLATTOPS TEGEN ATOLLEN

F. C. VAN OOSTEN

U.S. Signal Corps Photo

In de zomer van 1943 besloten de Amerikaanse verenigde chefs van staven stellingen te veroveren op de Gilbert Eilanden. Daarna zou men dan weer een stap verder kunnen gaan en posities in bezit kunnen nemen op de Marshall Eilanden. De doorslaggevende factor bij het uitstippelen van deze plannen-in-fasen was in feite de actieradius van de aan wal gestationeerde vliegtuigen.

De Japanners hadden de Britse Gilbert Eilanden in december 1941 veroverd en het was niet bekend wat ze er precies mee deden. Er was over deze eilandjes overigens ook in het algemeen erg weinig bekend. In augustus 1942 voerden Amerikaanse *Marine Raiders* (mariniers) een aanval uit op Makin, ten

De Amerikaanse landing op het eiland Makin in de Gilbert Archipel, op 20 november 1943. Ondanks hevige Japanse tegenstand was het eiland vier dagen later veroverd.

noorden van Tarawa, maar afgezien van de vernietiging van het radiostation had deze aanval weinig te betekenen. Wel had hij tot gevolg dat de Japanners nu versterkingen gingen sturen. Vooral Tarawa werd daarbij goed bedeed. De strategie van de Japanners was om de atollen zodanig te versterken, dat elke Amerikaanse aanval afgeslagen zou kunnen worden.

De Gilbert Eilanden namen een sleutelpositie in. Ten noorden en ten westen ervan la-

gen respectievelijk de Marshall Eilanden en de Carolinen, die beide in Japanse handen waren, terwijl in het zuiden en oosten eilandengroepen lagen die nog in geallieerd bezit waren. Deze groepen waren van grote betekenis, omdat ze de route beheersten van de Verenigde Staten naar Australië en Nieuw-Zeeland. In 1942 en in de eerste helft van 1943 hadden de Amerikanen en hun bondgenoten alles in het werk gesteld om deze verbindingslijn stevig in handen te krijgen en te beveiligen. Daartoe was er strijd gevoerd op de Solomon Eilanden en in Nieuw-Guinea. In de zomer van 1943 had vice-admiraal William Halsey New Georgia bereikt, waarna Kaap Torokina, op Bougainville, zijn vol-

gende doel zou zijn. Meer naar het westen stond generaal MacArthur gereed om op New Britain te landen, zodat hij zonder gevaar voor een Japanse aanval op zijn flank door Straat Dampier kon trekken en langs de kust van Nieuw-Guinea zou kunnen oprukken naar de Filippijnen.

Tijdens een bespreking van de verenigde chefs van staven in Washington in maart 1943 werd MacArthurs plan ontvouwd voor de verovering van de Japanse basis Rabaul. MacArthur meende hiervoor vijf infanteriedivisies en vijf luchtgroepen extra nodig te hebben, maar noch het personeel, noch de vliegtuigen waren beschikbaar, zodat de plannen herzien moesten worden. Als ge-

volg daarvan kreeg admiraal Nimitz de kans op te rukken in het centrale gedeelte van de Pacific.

Aanvankelijk zouden de Marshall Eilanden meteen worden aangevallen, maar tenslotte achtte men het risico te groot, omdat men weinig van deze eilanden wist en omdat bovendien de sterke Japanse basis Truk dicht bij de Marshalls lag dan bij de Gilbert Eilanden. Daarom besloot men eerst Tarawa aan te vallen, een van de eilanden in de Gilbertgroep.

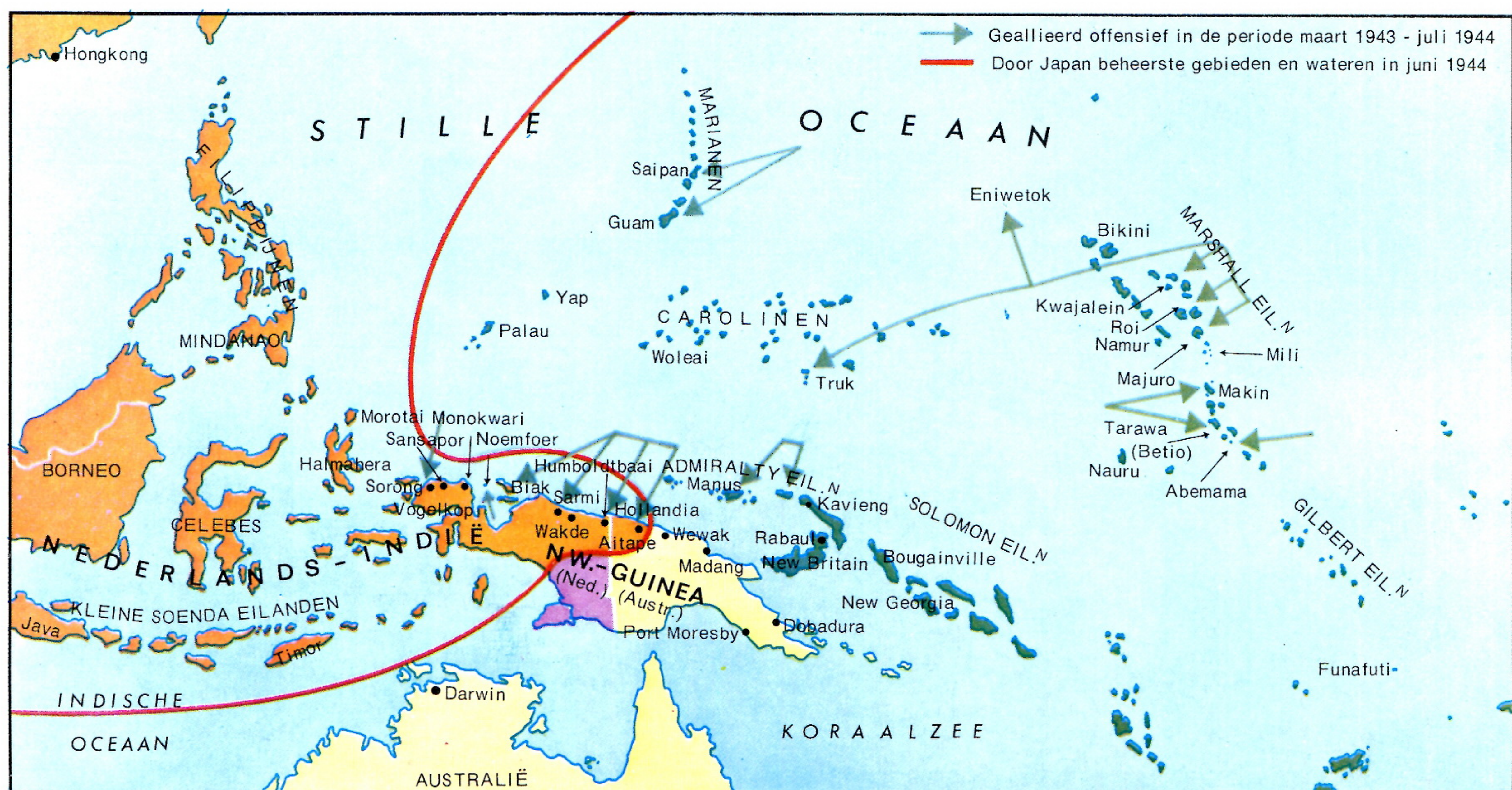
Op 20 juli 1943 kreeg admiraal Nimitz van de verenigde chefs van staven opdracht plannen op te stellen voor de verovering van Tarawa en Makin en van Nauru ten westen van

de Gilbert Eilanden. De aanval op de Gilbert Eilanden kreeg de naam *Operation Galvanic* en het zou de eerste Amerikaanse landing op een atol zijn waarbij tegenstand viel te verwachten.

Intussen hadden de Japanners wel degelijk rekening gehouden met de mogelijkheid van een aanval op de Gilbert en Marshall Eilanden en daarom hadden ze in mei 1943 het Z-plan ontworpen: de verdediging van de buitenste gordel van het Japanse gebied. Die verdediging moest geschieden door de vlooteenheden die waren gestationeerd op Truk en die steun moesten verlenen aan acties van op de wal gebaseerde vliegtuigen en aan de garnizoenen op de eilanden. Toen de

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

Japanse positie op de Solomon Eilanden in de zomer snel verslechterde, werd het Z-plan herzien en vielen de Gilberts en de Marshalls voortaan buiten het gebied dat door de vloot verdedigd zou worden.

Als commandant voor de komende operaties koos Nimitz vice-admiraal Raymond A. Spruance, een van de overwinnaars van de slag bij Midway. Spruance vertrouwde het bevel over de amfibische strijdkrachten toe aan schout-bij-nacht Richmond K. Turner, die bij Guadalcanal en op de overige Solomon Eilanden zijn sporen had verdiend, en koos als troepencommandant generaal-majoor van de mariniers Holland M. Smith, die ondergeschikt zou zijn aan Turner.

Binnen die 5e vloot werd de 5e amfibische strijdkmacht gevormd, die de landingen moest voorbereiden.

Schout-bij-nacht Turner nam op 24 augustus het commando van de 5e amfibische strijdkmacht op zich, verdeelde haar in twee groepen en delegerde het bevel over een van de groepen aan schout-bij-nacht Harry W. Hill. Turner had op 24 augustus nog niet al zijn schepen in de Stille Oceaan en de troepen lagen verspreid over Hawaï, Nieuw-Zeeland, Californië en Samoa. Op 15 september hoorden Turner en Smith wat hun doel zou zijn en welke troepen hun waren toegewezen.

Een punt van groot belang was het vervoer

Tarawa was een heel ander verhaal. Op 20 november werd het eiland vanaf ongeveer vijf uur in de morgen hevig onder vuur genomen door schepen en vliegtuigen en bijna vier uur later vonden de eerste landingen plaats. De opmars van de Amerikanen ondervond felle tegenstand, hun verbindingen lieten zo nu en dan verstek gaan en hun versterkingen, zowel materieel als personeel, kwamen slechts in kleine hoeveelheden binnen. Maar het moreel van de Amerikanen was zeer goed en op 21 november keerde het tij ten gunste van de aanvallers. Toch bleven de Japanners hard terugslaan en slechts uiterst langzaam slaagden de ongeveer 15.000 Amerikanen erin de ene versterking

Boven: zeer felle tegenstand ondervonden de Amerikanen bij hun landing op Tarawa. Dit is een beeld van de ravage die na de eerste landingsgolf op het strand achterbleef.

Linksboven: op Betio moesten de aanvallers in hevige gevechten de ene Japanse versterking na de andere uitschakelen.

Links: de geallieerde acties in het centrum van de Stille Oceaan na maart 1943, zoals die beschreven worden in dit artikel en in het hierna volgende.

Tot dan toe had de marine zich nooit verder dan driehonderd mijl van een geallieerd vliegveld begeven en als er troepen geëscorteerd moesten worden zelfs niet verder dan honderdvijftig mijl. Maar Tarawa lag ongeveer zevenhonderd mijl van het dichtstbijgelegen Amerikaanse vliegveld (Funafuti) en daarom besloot men ditmaal de methode van het *leap-frogging* te volgen. Bij de operaties op de Gilbert Eilanden zou men verder gebruik maken van de toestellen van vliegakampschepen die zich sinds midden 1943, samen met slagschepen, kruisers en torpedo-bootjagers, hadden gevoegd bij de vloot in het centrum van de Stille Oceaan (die sinds maart 1943 de 5e vloot werd genoemd).

van de troepen van de landingsschepen naar de stranden, waarbij vooral de koraalriffen een grote hindernis vormden. De mariniers stonden er dan ook op dat zij de beschikking kregen over zogenaamde LVT's (*Landing Vehicle Tracked*), ook wel *Buffalo* genoemd: een soort landingsvaartuig op rupsbanden dat bewezen had over de riffen heen te kunnen kruipen.

De aanval op Tarawa werd vastgesteld op 20 november 1943. In het Tarawa Atol was als voornaamste doel gekozen het eiland Betio, dat de Japanners diende als hoofdkwartier bij de verdediging van de Gilbert Eilanden en dat versterkt was met kustgeschut, bunkers, ondergrondse verdedigingswerken en machinegeweernesten. Het Japanse garnizoen telde ongeveer 2500 man, terwijl er op Tarawa verder nog zo'n 2000 arbeiders, merendeels Koreanen, werkten.

De voorbereidende acties voor de landing zouden bestaan uit luchtbombardementen en beschietingen door oorlogsschepen, enige dagen voor de landing. Makin werd op 20 november aangevallen, nadat vliegtuigen en schepen het eilandje eerst hevig hadden bestookt. En hoewel de 800 Japanners heftige tegenstand boden, kon de commandant van de aanvalsmacht op 24 november melden dat Makin veroverd was.

na de andere te nemen. In de vroege namiddag van 23 november kon generaal Smith melden dat Betio in Amerikaanse handen was, maar het duurde nog enige dagen voordat ook de overige eilanden van het atol van Japanners waren gezuiverd. De verliezen waren verschrikkelijk. De Amerikanen verloren meer dan 3000 man aan gesneuvelden en gewonden, terwijl van het Japanse garnizoen slechts 146 man krijgsgevangen werden gemaakt, voor het merendeel opnieuw Koreaanse arbeiders.

Bij deze actie werd in de nacht van 20 op 21 november ook nog een aanval ondernomen op het eiland Abemama. Dit gebeurde door 78 man die vanuit een onderzeeboot aan land gingen. Het Japanse garnizoen pleegde voor het grootste gedeelte zelfmoord.

Zo waren de Gilbert Eilanden in Amerikaanse handen gevallen. Er werd meteen begonnen met de aanleg van vliegvelden en marinebases voor de operaties tegen de Marshall Eilanden. Tegen het eind van 1943 waren vier vliegvelden in gebruik, waarvan er drie geschikt waren voor zware bommenwerpers. Reeds in mei 1943 waren de Amerikanen begonnen met het maken van plannen om de eilanden in de Marshallgroep te veroveren. Evenals in alle voorgaande operaties in de Stille Oceaan, zou men zich uitsluitend con-

centreren op posities die voor de geallieerden van belang waren en de Japanners op andere punten isoleren.

Voor de aanval op de Marshall Eilanden werden dezelfde militairen aangewezen als voor die op de Gilberts: Spruance, Turner, Hill en Smith. *Operation Flintlock*, zoals de aanval werd genoemd, betekende de introductie van weer nieuwe wapens: de landingskanonneerboten (LCI(G)), de amfibische commandoschepen (ACG) en de DUKW's. Uiteraard maakten de Amerikanen gebruik van de ervaringen die zij bij de landingen op de Gilbert Eilanden hadden opgedaan, en bovendien was er meer personeel en materieel beschikbaar. Uitgaande van de beschik-

Links: de 5e amfibische strijdmacht stond onder bevel van schout-bij-nacht R. Turner.

Rechts: vice-admiraal Spruance leidde de aanval op de Gilbert en Marshall Eilanden.

Geheel rechts: generaal-majoor Holland M. Smith voerde de landingstroepen aan.

Rechtsonder: bij de verdediging van Namur, een van de Marshall Eilanden, verloren bijna 1200 Japanners het leven.

Onder: Amerikaanse mariniers zoeken op een van de Marshall Eilanden dekking, terwijl vliegtuigen de Japanners onder vuur nemen.

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

Fotoarchief Spaarnestad

bare strijdkrachten zouden de te veroveren doelen worden bepaald. Als aanvalsdatum viel de keus op 31 januari 1944.

Een van de lessen van Tarawa was dat het uitschakelen van de doelen door bombardementen en beschietingen veel intensiever zou moeten gebeuren. Door middel van deze inleidende acties hoopte men brandstoftanks, pieren, kaden, munitie-opslagplaatsen, vliegtuigen en militaire installaties zodanig te beschadigen, dat de taak van de aanvallers aanmerkelijk gemakkelijker werd.

Als doelen werden gekozen Roi-Namur en Kwajalein, beide behorende tot het Kwajalein Atol. Dit atol was de sleutel tot de Marshall Eilanden en de Japanners hadden

sinds november 1943 maatregelen genomen voor de verdediging ervan. Alleen hadden ze hun aandacht vooral besteed aan de zuidelijke eilanden, vooral Mili, omdat ze in de veronderstelling verkeerden dat die het eerst zouden worden aangevallen. De Amerikaanse aanval op Kwajalein kwam dan ook als een volledige verrassing.

De landingen op de Marshall Eilanden begonnen op 30 januari 1944 met een aanval op Majuro, waar zich geen Japanse troepen bevonden. Op 31 januari volgden de landingen op Roi, maar door grote verliezen aan LVT's konden de versterkingen pas een dag later aan land gaan. De Japanners waren murw gebeukt door de scheeps- en lucht-

bombardementen en nog diezelfde dag was Roi veroverd. Op Namur was de Japanse tegenstand veel heviger, mede door het terrein, dat in het voordeel van de verdedigers was. Maar in de namiddag van 2 februari kon ook Namur als veroverd worden beschouwd.

Kwajalein werd op 1 februari aangevallen vanuit het westen. Maar hoewel de Amerikanen het vliegveld reeds diezelfde dag na hevige gevechten in bezit kregen, konden ze pas op 4 februari melden dat ze het atol in handen hadden. Vier dagen later was alle tegenstand gebroken. Bij de verdediging van Kwajalein sneuvelden 8386 Japanners; de Amerikanen verloren 486 man aan doden

Associated Press

te vallen, niet alleen om de operatie tegen Eniwetok veilig te stellen, maar ook om de Japanse vloot te vernietigen voordat deze zich kon keren tegen MacArthur, die opereerde in Nieuw-Guinea en in de Bismarck Archipel.

Op 12 en 13 februari werd een strijdmacht samengesteld die onder andere bestond uit vijf zware en vier lichte vliegkampschepen met in totaal 570 vliegtuigen aan boord. Onder bevel van Spruance moest deze strijdmacht op Truk vijandelijke schepen, vliegtuigen, voorraden en militaire installaties vernietigen.

De aanval begon op 17 februari. De Japaners slaagden er niet in hun verdediging te

EEN MAN ALLEEN

De mariniers vielen aan in kleine groepen — met drie of vier man. Hier en daar ging er een alleen op de vijand af.

Staf-sergeant Bill Bordelon was zo iemand. Als een van de vier mariniers die het beschieten van hun landingsboot hadden overleefd, bereikte hij het strand.

Hij maakte een paar springladingen klaar. Toen sprong hij op en stormde op de bunkers af. Twee keer gooide Bordelon, en twee keer ontplofte er een bunker. Bordelon maakte meer springladingen klaar en ging op de derde bunker af.

Kogels uit machinegeweren troffen hem, maar hij bleef op de been. Hij zag de witte blokken springstof door de geschutspoorten naar binnen vliegen, bukte en de derde stelling sprong uit elkaar. Toen greep hij een geweer om een groep mariniers te dekken die net over het koraalrif kropen.

Bordelon duwde een man weg die zijn wonden wilde verzorgen. Hij had hulpgeroep vanuit de golven gehoord. Daar was iemand gewond. Bordelon sleepte hem aan land. Hij keerde terug om nog een gewonde te helpen.

Toen, of omdat hij zijn eigen wonden vergat, of omdat hij ervan overtuigd was dat hij het niet lang meer zou maken en er nog maar weinig tijd was, rende staf-sergeant Bill Bordelon op een vijandelijke stelling af.

De Japanse schutters zagen hem aankomen en schoten hem dood.

(Uit: 'Strong men armed' — New York 1962)

Fotoarchief Spaarnestad

en telden 1295 gewonden. Ook hier bestonden de krijgsgevangenen voornamelijk uit Koreaanse arbeiders.

Intussen hadden de Amerikanen op 2 februari besloten om het Eniwetok Atol (ongeveer 325 mijl ten noordwesten van Roi-Namur) niet op 1 mei aan te vallen, zoals oorspronkelijk het plan was, maar al op 17 februari. Deze aanval — *Operation Catchpole* — zou worden uitgevoerd door het 22e regiment mariniers en het 106e regiment infanterie onder bevel van brigade-generaal der mariniers T. Watson.

Op 18, 19 en 22 februari werden respectievelijk de eilandjes Engebi, Parry en Eniwetok aangevallen en op 19, 21 en 23 februari wa-

ren deze onderdelen van het Eniwetok Atol in geallieerde handen. Opnieuw waren de Japanse verliezen zeer hoog: ongeveer 3400 doden tegen 384 Amerikaanse gesneuvelden. De verovering van Eniwetok was voor de geallieerden een belangrijk succes, omdat ze nu de Japanners konden beletten de garnizoenen te bevoorraden die bij de *leap-frog* waren overgeslagen.

Na de verovering van de Marshall Eilanden was Truk voor de Amerikanen een belangrijk doel geworden. Sinds juli 1942 gebruikte de Japanse Gecombineerde Vloot dit eiland als een vooruitgeschoven basis en daarom werd besloten het op 17 en 18 februari 1944 met toestellen vanaf vliegkampschepen aan

coördineren en bovendien waren vele van hun vliegers ongeïmproviseerd. Het resultaat was desastreus. In twee dagen voerden de Amerikanen 1250 vluchten uit en vernietigden ze 26 koopvaardijsschepen, 6 oorlogsschepen, waaronder een lichte kruiser, en 270 vliegtuigen. Opslagplaatsen voor brandstof en voorraden werden met de grond gelijk gemaakt. Truk was daardoor als vooruitgeschoven marinebasis uitgeschakeld en in het Japanse verdedigingssysteem telden de oostelijke Carolinen niet meer mee. De aanval had volgens de Amerikaanse marinehistoricus Morison aangetoond dat *'the aircraft-carrier emerged as the capital ship of the future, with unlimited potentialities'*.

MET SPRONGEN NAAR DE VOGELKOP

F. C. VAN OOSTEN

New York Times

Op de conferentie van de geallieerden in Quebec in augustus 1943, de zogenaamde 'Quadrant Conferentie', viel het besluit om in eerste instantie oostelijk Nieuw-Guinea tot Wewak te bevrijden. Ook moesten de Admiralty Eilanden en de Bismarck Archipel worden veroverd, aangezien de Japanse vliegtuigen op deze eilanden een bedreiging vormden voor de flank van generaal MacArthur. Diens troepen zouden daarna langs de noordkust van Nieuw-Guinea verder oprukken tot aan het schiereiland Vogelkop, een opmars in westelijke richting dus, die zou plaatsvinden volgens de *leap-frogging*-methode. Tegelijkertijd zou admiraal Nimitz in het centrale gedeelte van de Stille Oceaan op-

Terwijl versterkingen per landingsvaartuig naar de kust varen, landen Amerikaanse parachutisten op het eiland Noemfoer, dat op 2 juli 1944 werd aangevallen.

rukken — een operatie die, zoals we hebben gezien, in november 1943 begon met de verovering van een basis op de Gilbert Eilanden. Op de laatste dag van september 1943 gaf het keizerlijke hoofdkwartier in Tokyo instructie nummer 280 uit, waarin marine en leger opdracht kregen samen te werken bij de verdediging van een lijn die van oostelijk Nederlands-Indië en Nieuw-Guinea liep naar het midden van de Stille Oceaan. Naarmate het jaar verstreek, begrepen de Japanners

dat de voornaamste verdedigingslinie van westelijk Nieuw-Guinea langs Timor en de Kleine Soenda Eilanden naar Celebes liep en begonnen zij met de aanleg van tientallen vliegvelden.

Na de verovering van het eiland Manus in de Admiralty-groep en van Kwajalein in de Marshalls kon de Amerikaanse marine gebruik maken van de faciliteiten van deze bases. Bovendien was de ring rondom Rabaul gesloten en was het voor de Japanners praktisch onmogelijk geworden deze basis nog te bevoorraden.

Aanvankelijk zouden de Amerikanen voor ze verder zouden trekken, Kavieng op New Ireland en Hansabaai tussen Madang en We-

wak veroveren. Maar generaal MacArthur stelde een stoutmoediger plan op: een directe aanval op Hollandia, dat een goedbeschutte baai had die als haven kon dienen.

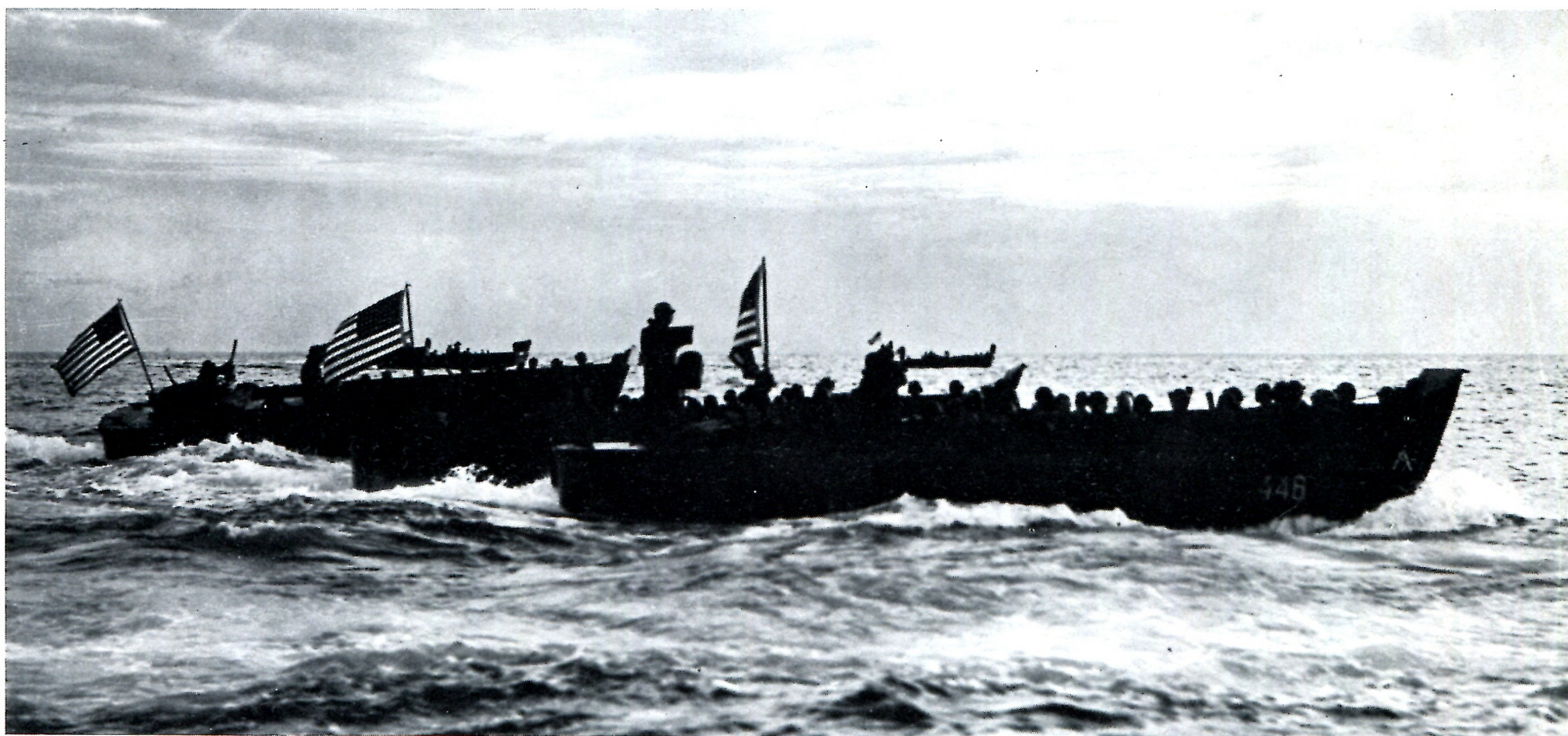
Op 12 maart 1944 verstrekten de verenigde chefs van staven een nieuw aanvalsplan: MacArthur moest zijn opmars naar westelijk Nieuw-Guinea voortzetten; Truk zou thans geneutraliseerd worden door lucht-aanvallen vanaf vliegkampschepen; op 15 juni 1944 zou begonnen moeten worden met de verovering van de Marianen en op 15 november zou MacArthur moeten landen op Mindanao, op de Filipijnen, waarbij hij de steun zou krijgen van de *Pacific Fleet*. Dit betekende dat MacArthur zijn zin kreeg,

Rechts: terwijl verplegers gewonden van de eerste landingsgolf verzorgen, waden op Noemfoer nieuwe versterkingen aan land.

Onder: landingsvaartuigen op weg naar de onverdedigde baai van Tanahmerah, die echter voor een landing ongeschikt bleek.

Geheel onder: Amerikaanse C-17's op een van de vliegvelden bij Hollandia. Omdat deze een te geringe capaciteit hadden, besloot MacArthur ook het eiland Wakde te bezetten.

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

U.S. Signal Corps

Wewak kon overslaan en meteen kon landen in Hollandia. Wewak was aanvankelijk een grote Japanse basis, maar na enige hevige luchtbombardementen in augustus 1943 waren de Japanners verhuisd naar Hollandia, waar in maart 1944 een garnizoen van ongeveer 14.000 man lag.

Op 30 maart 1944 begonnen de voorbereidingen voor de operatie tegen Hollandia (de naam was *Operation Reckless*) met lucht-aanvallen op de Japanse bases Palau, Yap en Woleai, die de volgende dag werden herhaald. Eveneens op 30 maart startten de aanvallen op de drie vliegvelden van Hollandia; ze duurden zes dagen, waarna deze luchtbases onbruikbaar waren geworden.

U.S. Navy

Reckless werd uitgevoerd door drie landingen op 22 april in Tanahmerahbaai, Humboldtbaai en Aitape, met de bedoeling een gebied in handen te krijgen dat kon worden gebruikt als basis voor de zware bommenwerpers die nodig waren voor de inleidende bombardementen op de Palau Eilanden en voor de uitschakeling van westelijk Nieuw-Guinea en Halmahera. Voorts zouden op die manier Wewak en Madang worden afgesloten van de aanvoer van versterkingen en zouden er havens beschikbaar komen.

De 7e amfibische strijdmacht, onder bevel van schout-bij-nacht D. E. Barbey, werd als *Task Force 77* onderverdeeld in drie aanvalsgroepen voor de landingen op de drie genoemde plaatsen. De landing bij Aitape werd gesteund door *Task Force 78*, die bestond uit acht escortevliegkampschepen.

De gehele expeditie zou vanuit het noordwesten en het noorden worden gedekt door *Task Force 58* onder commando van schout-bij-nacht M. A. Mitscher. De toestellen van de twaalf vliegkampschepen van deze *Task Force* zouden luchtsteun geven aan de landingen in de Humboldt- en Tanahmerahbaai en aanvallen uitvoeren op Wakde en Sarmi.

Op 22 april werden de operaties volgens plan uitgevoerd. Een regiment van de 41e infanteriedivisie landde bij Aitape iets ten oosten van de geplande stranden, maar kon desondanks zonder veel tegenstand het vliegveld veroveren, dat na een snel herstel gebruikt kon worden door jachtvliegtuigen. Bij Tanahmerah ontdekte men dat de baai onverdedigd was. Maar nadat er twee bataljons en een batterij artillerie waren geland, kwam men tot de conclusie dat ze als landingsplaats ongeschikt was en besloot men de resterende troepen in Humboldtbaai te ontschepen. In deze laatste baai had men op hevige tegenstand gerekend, maar de meeste Japanners hadden zich teruggetrokken en vele andere gaven zich over, hetgeen hoogst ongebruikelijk was. Op 26 april waren de drie vliegvelden in geallieerde handen en spoedig konden ze de taak overnemen van de bases bij Port Moresby en Dobadura. Bij de gehele actie tegen Hollandia verloren de Japanners meer dan 1800 doden; bijna 400 man werden krijgsgevangen gemaakt en bovendien waren 50.000 Japanners in oostelijk Nieuw-Guinea van het strijdtoneel afgesneden.

Omdat de vliegvelden bij Hollandia slechts een beperkte capaciteit hadden, besloot generaal MacArthur meteen 130 mijl verder naar het westen door te stoten om het eiland Wakde te veroveren en het gebied rondom de daar dichtbij gelegen Maffinbaai. Door deze actie zou hij de beschikking krijgen over vliegvelden vanwaaruit dekking zou kunnen worden verleend aan de toekomstige operaties in de Geelvinkbaai en op het schiereiland Vogelkop.

De aanval op Wakde (*Operation Straight-line*) zou worden uitgevoerd door een versterkt regiment, in totaal 9700 man. Het gebied werd volgens de inlichtingendienst verdedigd door 6000 Japanners. Op 17 mei gingen de Amerikanen aan land; na zesendertig uur was alle tegenstand verdwenen.

Na het herstel van het vliegveld op Wakde konden de jachtvliegtuigen er gebruik van maken en was voldaan aan de belangrijkste

voorwaarde voor de verovering van Biak, het grootste eiland van de Schoutengroep, die gelegen was in de toegang tot de Geelvinkbaai. De aanval op Biak (*Operation Horlicks*) zou tien dagen na de landing op Wakde worden uitgevoerd en plaatsvinden bij Bosnik op de zuidkust. Door de geografische gesteldheid — een breed koraalrif dat met laag water droogviel en langs de gehele zuidkust liep — zouden de landingen de moeilijkste worden die in dit gebied waren uitgevoerd. De Japanse garnizoenssterkte werd geschat op ongeveer 4500 man (in werkelijkheid waren het er bijna 10.000, waarvan echter slechts een kleine 40% uit gevechtstroepen bestond) en de verdedigers hadden gebruik gemaakt van de terreingesteldheid.

Na de acties bij Hollandia hadden de Japanners wel een landing op Biak verwacht, maar ze dachten dat deze zou plaatsvinden bij Mokmer Vliegveld. Toen de Amerikanen dan ook na een inleidend bombardement bij Bosnik, iets meer naar het oosten, aan land gingen, was de tegenstand die ze ondervonden zeer gering en na een half uur hadden ze de situatie onder controle.

De Japanse commandant, kolonel Kuzume, had de verdediging van de vliegvelden van Biak echter zeer doeltreffend voorbereid en was hierdoor in staat lange tijd weerstand te bieden aan de Amerikaanse opmars. Mokmer viel op 7 juni en pas dertien dagen later waren ook Sorido en Boroekoe bezet. De laatste Japanse weerstand werd op 2 juli gebroken. Op die dag werd ook een Japans bericht onderschept waarin gemeld werd dat de Japanners zich in Halmahera en Sorong met kracht zouden verdedigen en dat Manokwari en Biak zo lang mogelijk gehouden moesten worden. De verovering van Biak werd door het keizerlijke hoofdkwartier als een van de ernstigste tegenslagen in het zuidwestelijke deel van de Stille Oceaan beschouwd en als het eerste geallieerde binnendringen in de binnenste verdedigingslijn. Toen de opperbevelhebber van de Japanse Gecombineerde Vloot dan ook hoorde van de geallieerde landing op Biak, besloot hij onmiddellijk versterkingen te sturen, een operatie die bekend werd als de Kon-operatie.

Op 11 en 12 juni kregen de Japanners met nieuwe problemen te kampen: de Amerikanen vielen Guam en Saipan aan en het werd duidelijk dat de Marianen het volgende doelwit zouden worden in het centrale deel van de Stille Oceaan, en niet Palau, dat na de uitschakeling van Truk ingericht was als voornaamste Japanse basis.

Biak werd snel ingericht als een van de belangrijkste geallieerde luchtbases, maar men had steunpunten nodig die meer westelijk lagen om tijdig gewaarschuwd te worden voor Japanse luchtaanvallen. Daarom besloot men tot de verovering van Noemfoer, dat drie vliegvelden bezat. Dit eiland werd door ongeveer 2000 Japanners verdedigd. Het versterkte 158e Amerikaanse infanterieregiment kreeg tot taak op 2 juli 1944 op Noemfoer te landen.

Aangezien de Amerikanen hevige tegenstand verwachtten, werd het eiland op 2 juli tachtig minuten lang intensief door schepen ge-

bombardeerd, waarbij de scheepsartillerie steun kreeg van vliegtuigen voor de waarneming van inslagen. Voor het eerst had zo'n bombardement het gewenste resultaat, want toen de Amerikaanse troepen om acht uur 's morgens landden, waren de verdedigers zo versuft, dat ze geen tegenstand boden. Een van de vliegvelden, Kamiri, werd onmiddellijk gereed gemaakt voor gebruik. Twee dagen later werd het tweede vliegveld veroverd en op 6 juli was ook het derde vliegveld van Noemfoer in Amerikaanse handen. De resterende verdedigers trokken daarop het binnenland in, zodat pas tegen eind augustus *Operation Tablettenis* (de verovering van Noemfoer) voltooid was.

Reeds lang had MacArthur uitgezien naar een basis op het westelijke deel van Vogelkop en aanvankelijk had hij daarbij aan Sorong gedacht. Op 45 km van deze plaats lagen olievelden en het eiland Waigeo, dat uitstekend geschikt leek als lucht- en marinebasis, lag niet zover van Sorong verwijderd. Bij een nader onderzoek viel die geschiktheid van Waigeo echter nogal tegen en bovendien verliep de opmars in de Stille Oceaan zo snel, dat de olievelden van Klamano toch niet tijdig genoeg meer geëxploiteerd zouden kunnen worden om de strijd in dit gebied te steunen. MacArthur besloot dan ook de aanval op Sorong af te gelasten en op 30 juli het gebied van Sansapor te veroveren (*Operation Globetrotter*). De landingen hier werden uitgevoerd zonder inleidend bombardement en zonder dat de Japanners enige tegenstand boden. De eilanden Middelburg en Amsterdam, die voor de kust lagen, werden op respectievelijk 30 juli en 1 augustus bezet en ingericht als vliegveld en als basis voor torpedomotorboten. Sansapor was de laatste plaats die MacArthur op Nieuw-Guinea veroverde. Zijn volgende doel zou Morotai worden, een eiland ten noordoosten van Halmahera.

Voor de Japanners was Nieuw-Guinea verder als basis uitgeschakeld en de geallieerden diende het nu als uitvalspunt voor de verdere opmars naar de Filippijnen. Er werd uiteraard nog wel terdege gevochten, maar die zuiveringsoperaties konden de Amerikanen op 1 oktober 1944 overdragen aan de Australiërs.

Dank zij de beheersing van het luchtruim waren de geallieerden erin geslaagd de Japanners elke poging te beletten een garnizoen of een basis te versterken of te bevoorraden. Zij bezaten nu een bewegingsvrijheid die duidelijk tot uitdrukking kwam in hun vermogen amfibische operaties uit te voeren waar ze dat maar wilden, zodat de tactiek van de *leap-frog* ook met succes kon worden toegepast op de noordkust van Nieuw-Guinea. Voor de Japanners was de aanval op Nederlands-Nieuw-Guinea, voorlopig althans, veel gevaarlijker dan de opmars in het midden van de Stille Oceaan, omdat MacArthur beangstigend dicht bij de aanvoerlijnen van Indië naar Japan kwam, waarlangs vooral de zo belangrijke olie werd aangevoerd. Maar in juni 1944 werd het Tokyo duidelijk dat het werkelijke gevaar toch in het centrale gedeelte van de Stille Oceaan lag, toen bleek dat de Amerikanen hun aandacht richtten op de Marianen.